

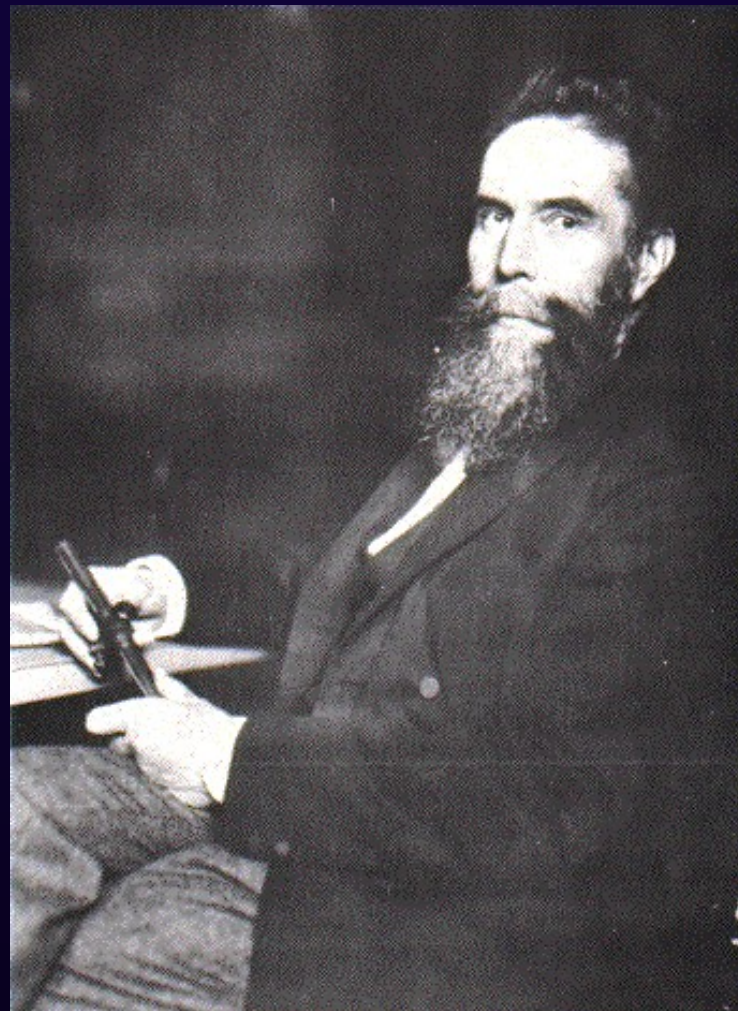
Лекция 1

WILHELM CONRAD ROENTGEN

**Роден на 27 март 1845 в LENNEP,
днес предградие на
REMSHEID, Германия**

**Начално и основно образование
получава в APELDORN,
Холандия, тъй като
родителите емигрират там.**

**През 1868 г. в Zurich, Швейцария
завършва политехника и се
дипломира като машинен
инженер.**

WILHELM CONRAD ROENTGEN

Като ученик и студент не е проявявал изключителни дарби.

Като ученик на професор KUNDT – физик, ROENTGEN се увлича във физиката.

На 24 години получава научната степен PhD на тема “Проучване върху газовете”.

На 29 години се хабилитира и става “Privat-Dozent”

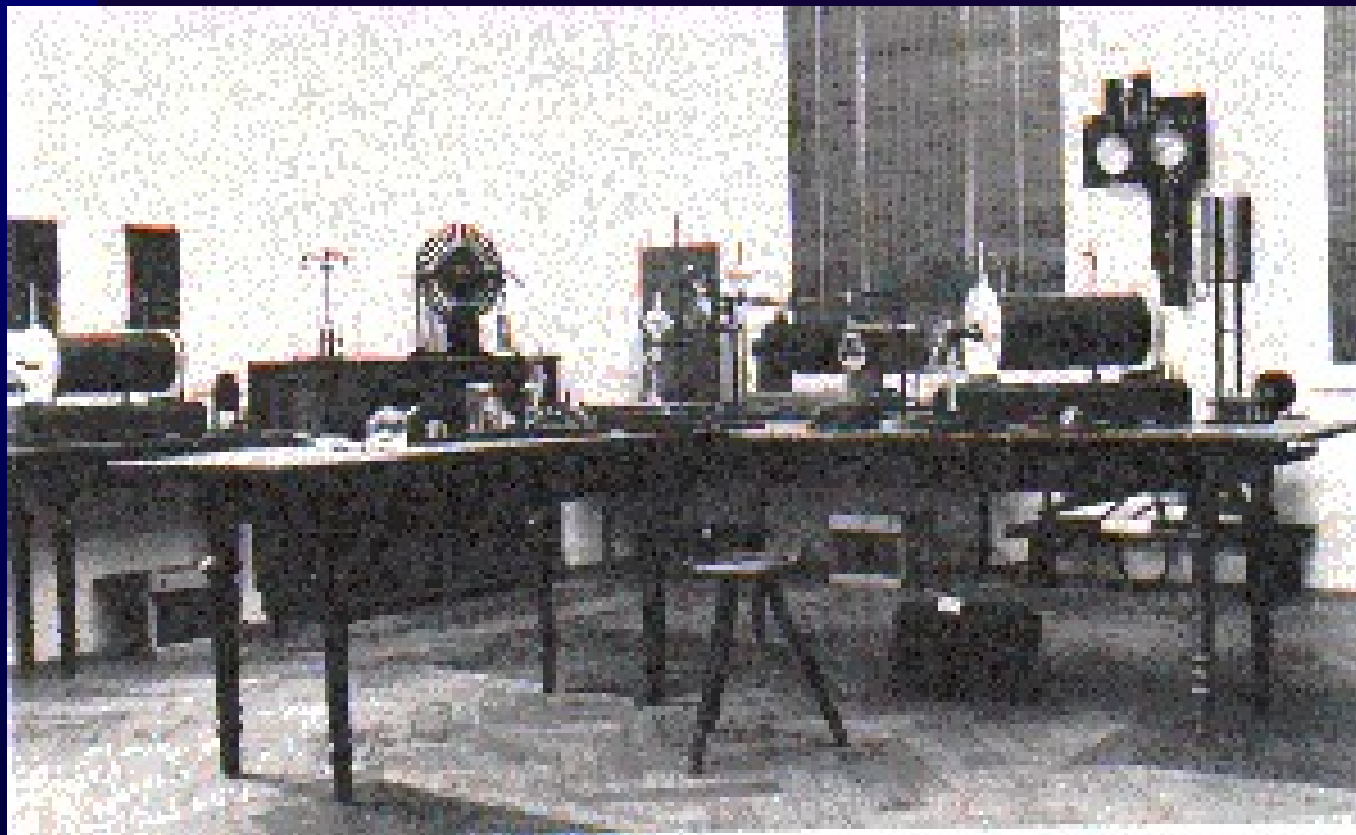
На 43 години получава научното звание Full. Prof. и оглавява института по физика на Университета в Wurzburg.

На 8 ноември 1895 година – Върху един нов вид лъчи /”ON A NEW KIND OF RAYS”/

Женен, без деца.

Починал на 10 февруари 1923 година /на 78 години/ от рак на дебело черво.

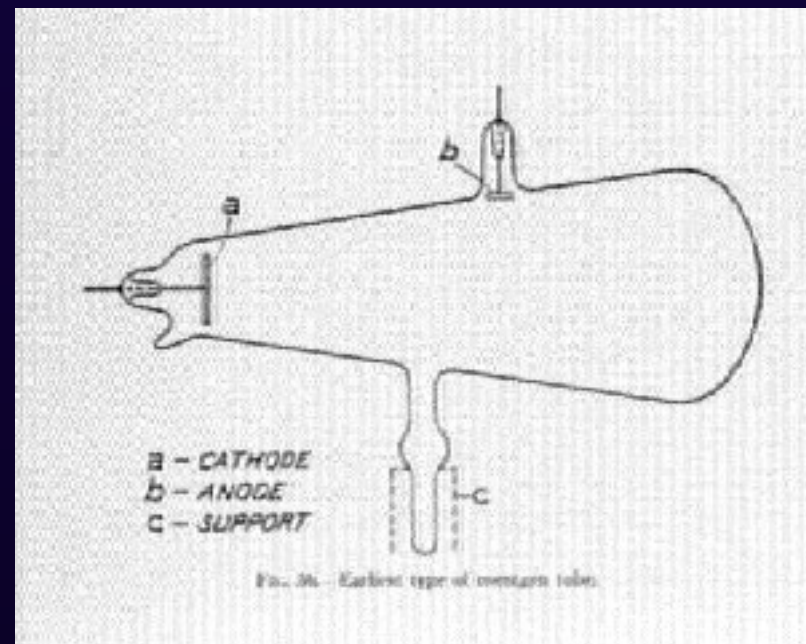
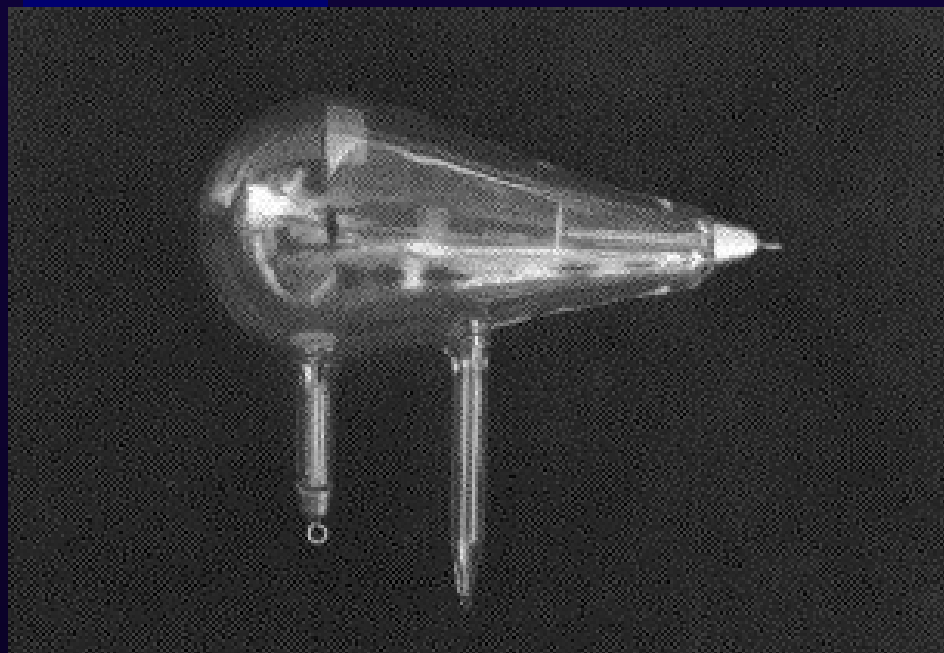
WILHELM CONRAD ROENTGEN

*Лабораторията на W. C.
Roentgen*

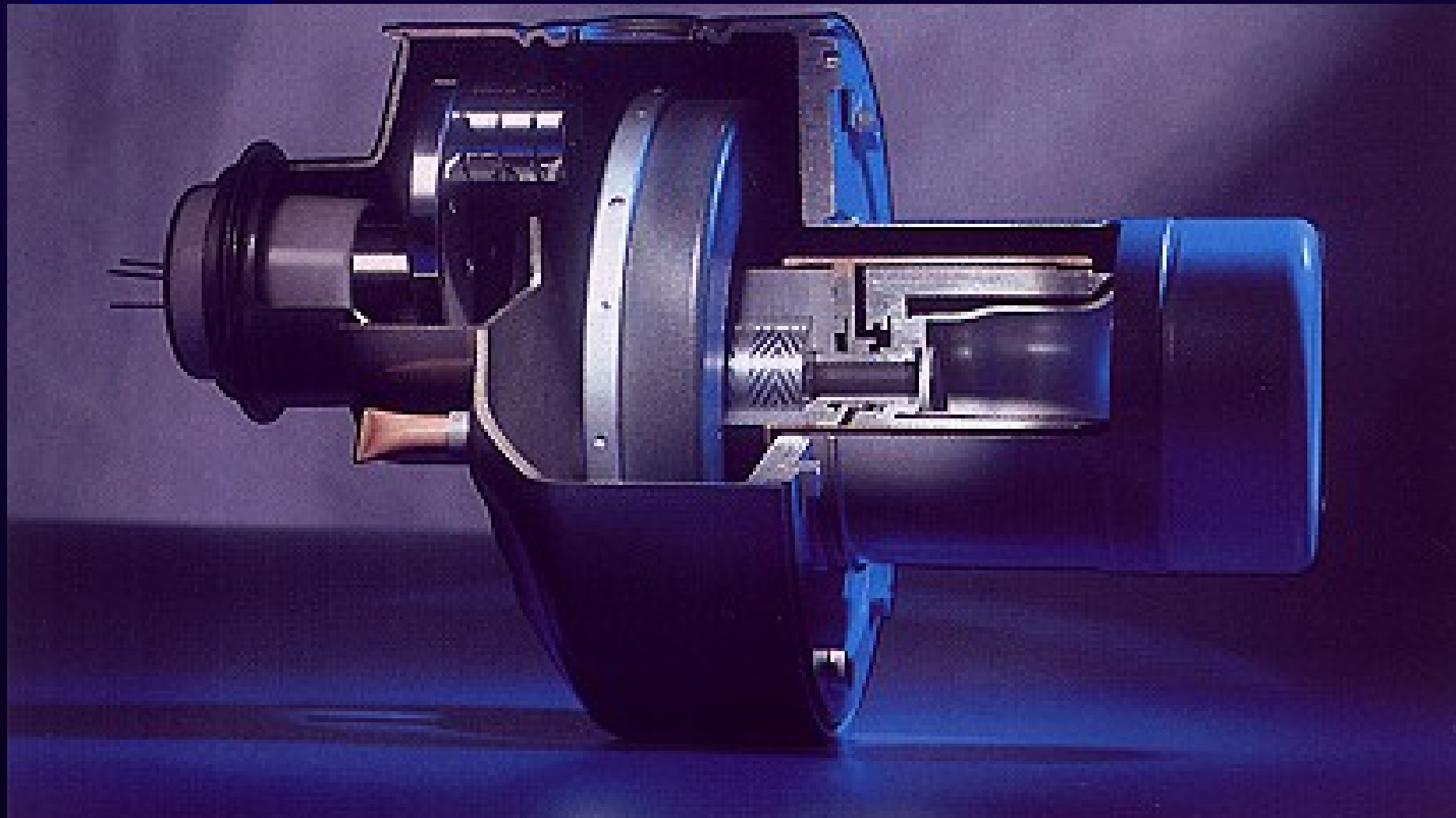

WILHELM CONRAD ROENTGEN

Круксова тръба

Съвременна рентгенова тръба

РЕНТГЕНОВИ СНИМКИ

Първата рентгенова снимка на
ръката на проф. Кьоликер

Съвременна дигитална
радиография

РЕНТГЕНОЛОГИЯ

ВИЗУАЛИЗИРАЩИ МЕТОДИ

ИЗОБРАЗИТЕЛНИ МЕТОДИ

ОБРАЗНО-ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

ОБРАЗОФОРМИРАЩИ ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

ДИАГНОСТИЧНА РАДИОЛОГИЯ

ДИАГНОСТИЧНА ИКОНИКА /ИКОНОЛОГИЯ/

ОБРАЗНА ДИАГНОСТИКА /IMAGING/

РАДИОЛОГИЯ /RADIOLOGY/

Специалности:

РЕНТГЕНОЛОГИЯ

НУКЛЕАРНА МЕДИЦИНА

ЛЪЧЕЛЕЧЕНИЕ

РАДИОБИОЛОГИЯ

РАДИАЦИОННА ХИГИЕНА

ОБРАЗНА ДИАГНОСТИКА

ОБРАЗНАТА ДИАГНОСТИКА Е:

МЕДИЦИНСКА СПЕЦИАЛНОСТ

**ТЕХНИЧЕСКА /АПАРАТУРНА/ СПЕЦИАЛНОСТ – НАУЧЕН
ПРОГРЕС, ТЕХНИЗАЦИЯ, ЕЛЕКТРОНИЗАЦИЯ**

**ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНА СПЕЦИАЛНОСТ – МЕЖДУ
КЛИНИКАТА И ПАРАКЛИНИКАТА**

**ПРЕДМЕТ - ДИАГНОСТИЦИРАНЕ НА ПАТОЛОГИЧНИТЕ
ПРОЦЕСИ ПО ТЕХНИТЕ ОБРАЗИ**

МЕТОД – АПАРАТИ И МАТЕРИАЛИ, ПРОИЗВЕЖДАЩИ ЛЪЧИ

ДИАГНОСТИЧЕН ПРОЦЕС:

Мисловен процес, включващ емпирично и теоритично познание с цел достигане до диагноза

МИСЛОВЕН ПРОЦЕС :

1. Емпирично познание/механично мислене/-определени симптоми и синдроми се свързват пряко/механично/ с определена диагноза
2. Теоритично познание/клинично мислене/- при него лекарят свързва симптомите с определени патоанатомични и патофизиологични особености на заболяването

Необходимо е лекарят да познава нормалната лъчева/образна/ анатомия.

Методическият арсенал на съвременния диагностичен процес е огромен.

ПРЕДПОСТАВКИ /УСЛОВИЯ/:

СЪВРЕМЕННА, СЪВЪРШЕННА АПАРАТУРА
ПРИЛАГАНЕ НА РАЗЛИЧНИ ОБРАЗНИ МЕТОДИ
СИСТЕМЕН ХОД – започва се с най-простия метод и се
върви към по-сложния

АЛГОРИТЪМ – метод на избор **“RISK VERSUS BENEFIT”**

ПОДГОТВЕНИ СПЕЦИАЛИСТИ ПО ЛЪЧЕВА
ДИАГНОСТИКА

Ервин Лик – “Лекарят е единство от знание, техника
и личност”

„Човек вижда това, което знае („Mann sieht was mann
wiess”)-Гъоте.

Диагностичен алгоритъм (DA)

$$DA = \frac{E \cdot R \cdot A}{D \cdot P \cdot T}$$

E = Examiner – екзаминатор

R = Result – резултатност

A = Accessibility – достъпност

D = Danger – опасност

P = Price – цена, стойност

T = Time – време

ОБРАЗОФОРМИРАЩИ ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

I. ОСНОВНИ /КОНВЕНЦИОНАЛНИ/ МЕТОДИ:

1. РЕНТГЕНОСКОПИЯ
2. РЕНТГЕНОГРАФИЯ

II. ДОПЪЛНИТЕЛНИ МЕТОДИ:

1. ТЕЛЕРЕНТГЕНОГРАФИЯ – увеличава се разстоянието фокус-филм
2. ДИРЕКТНО УГОЛЕМЕНА РЕНТГЕНОГРАФИЯ /ДУС/ - увеличава се разстоянието обект-филм
3. РЕНТГЕНФОТОГРАФИЯ /ФЛУОРОГРАФИЯ/
4. РЕНТГЕНКИНЕМАТОГРАФИЯ /КИНОРЕНТГЕНОГРАФИЯ/
5. ЕЛЕКТРОРЕНТГЕНОГРАФИЯ /КСЕРОГРАФИЯ/

ОБРАЗОФОРМИРАЩИ ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

6. ЕЛЕКТРОКИМОГРАФИЯ

7. РЕНТГЕНОВА КИМОГРАФИЯ

8. РЕНТГЕНОВА ТОМОГРАФИЯ. ЗОНОГРАФИЯ

9. ТЕРМОГРАФИЯ

10. ЕХОГРАФИЯ /ЕГ/

11. КОМПЮТЪРНА ТОМОГРАФИЯ /КТ/

12. МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ /МРТ/

13. ХИБРИДНА ОБРАЗНА ДИАГНОСТИКА :

* СПЕСТ/СТ – еднофотонна емисионна томография/компютърна томография

* ПЕТ СТ /Positron Emission Tomograph Computed Tomography /

ОБРАЗОФОРМИРАЩИ ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

III. СПЕЦИАЛНИ МЕТОДИ

Контрастни лъчеви методики – **неинвазивни** и **инвазивни**. Принципи.

Начини на въвеждане: **орален, парентерален** /венозно, артериално, лимфно/ или чрез сонда, пункции и др.

Контрастни вещества - **позитивни** и **негативни**

Водно-разтворими йодни вещества – **урографин, билиграфин, гастрографин**

Маслено-разтворими йодни контрастни вещества – **липийодол ултра флуид**

Нейонни водно-разтворими йодни контрастни вещества – **омнипак, ултравист, йопамид, хитраст**

ОБРАЗОФОРМИРАЩИ ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

ОБРАЗОФОРМИРАЩИ ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

Фармакорентгенология – въвеждане на **фармакодинамични средства** /модификатори/ с цел подобряване на образната морфологична картина и изясняване функционалното състояние на изследвания орган или система.

Терапевтична радиология – въвеждане ендовазално на **химиотерапевтични средства** /цитостатици/ .

Химонуклеолиза – инжектиране директно в пулпозното ядро на **екстракт** /**химопапаин**/ **от тропичното растение папая**.

Интервентна /интервенционална/ радиология.

Пункции под ЕГ и КТ-контрол

Катетеризация

Дилатация /балонизация/

Емболизация – геласпон, силиконови сфери, стоманени сачми, акрилни сфери, платинова спирала - 0,5 mA прав ток,

Ангиопластика – катетърна, балонна, лазерна

Фибринолиза

Склерозираща терапия – абсолютен
алкохол

Перкутанна атеректомия

Перкутанна тромбектомия

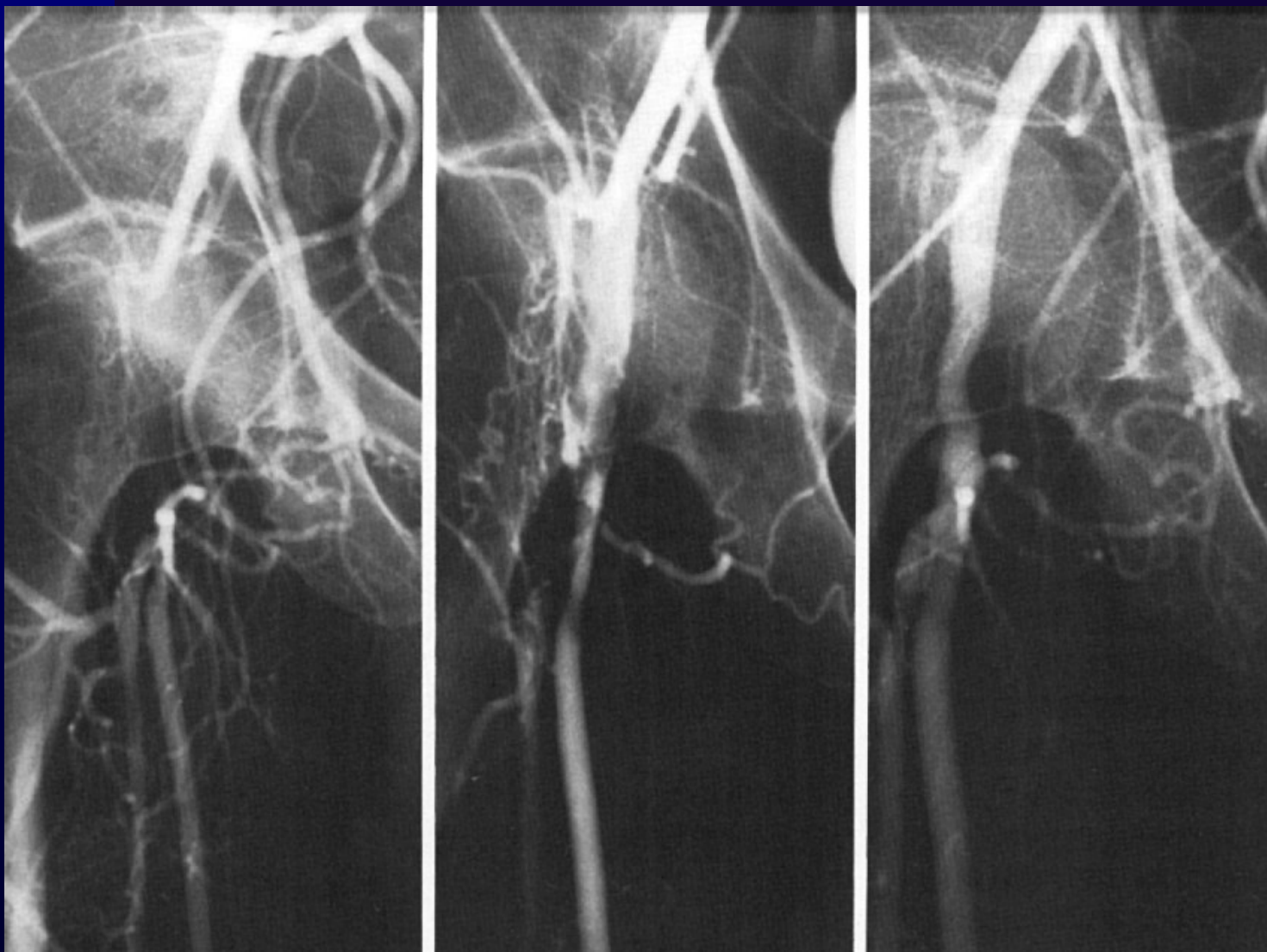
Stenting

Тънкоиглена биопсия (FNB)

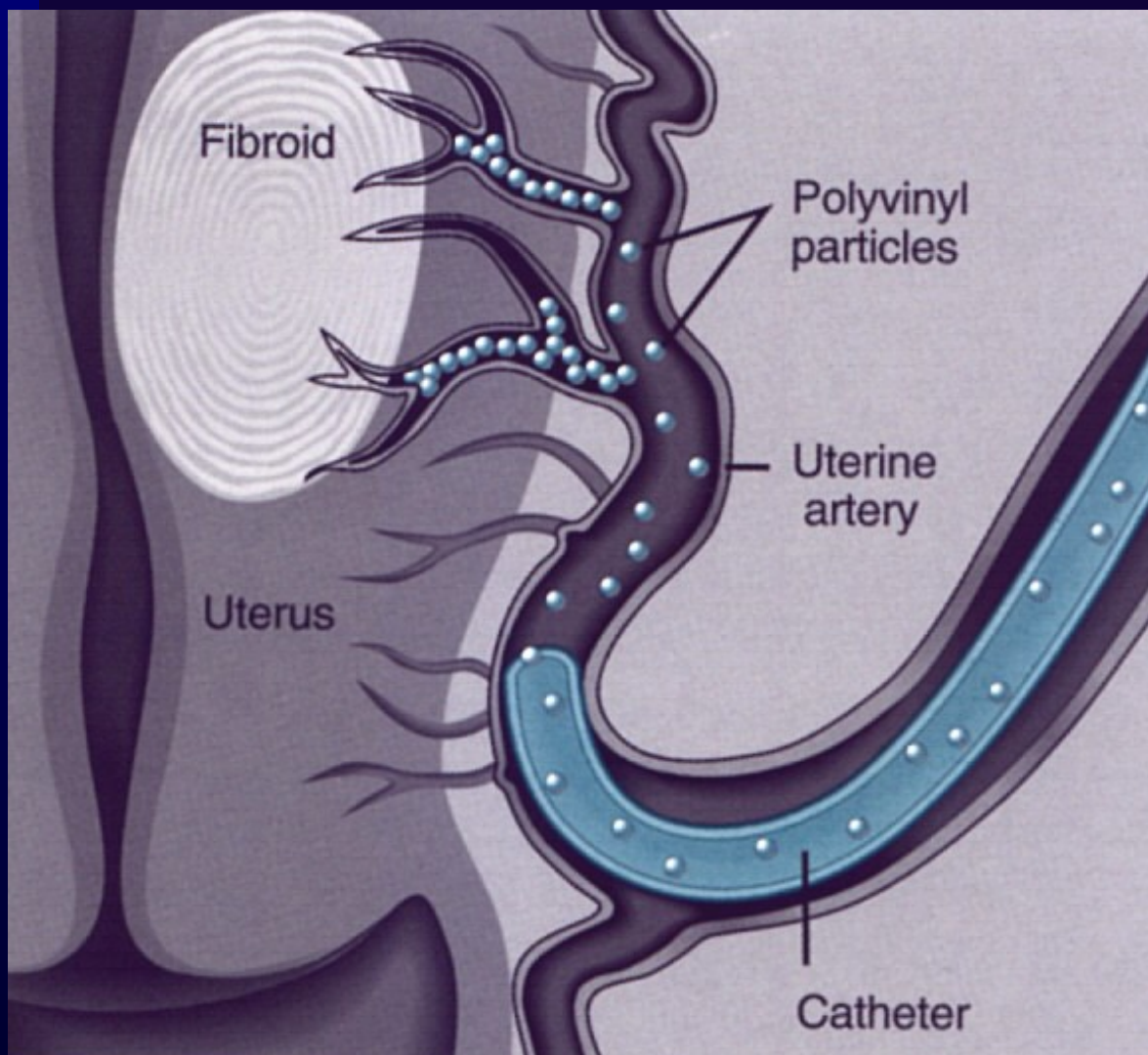

Балонизация

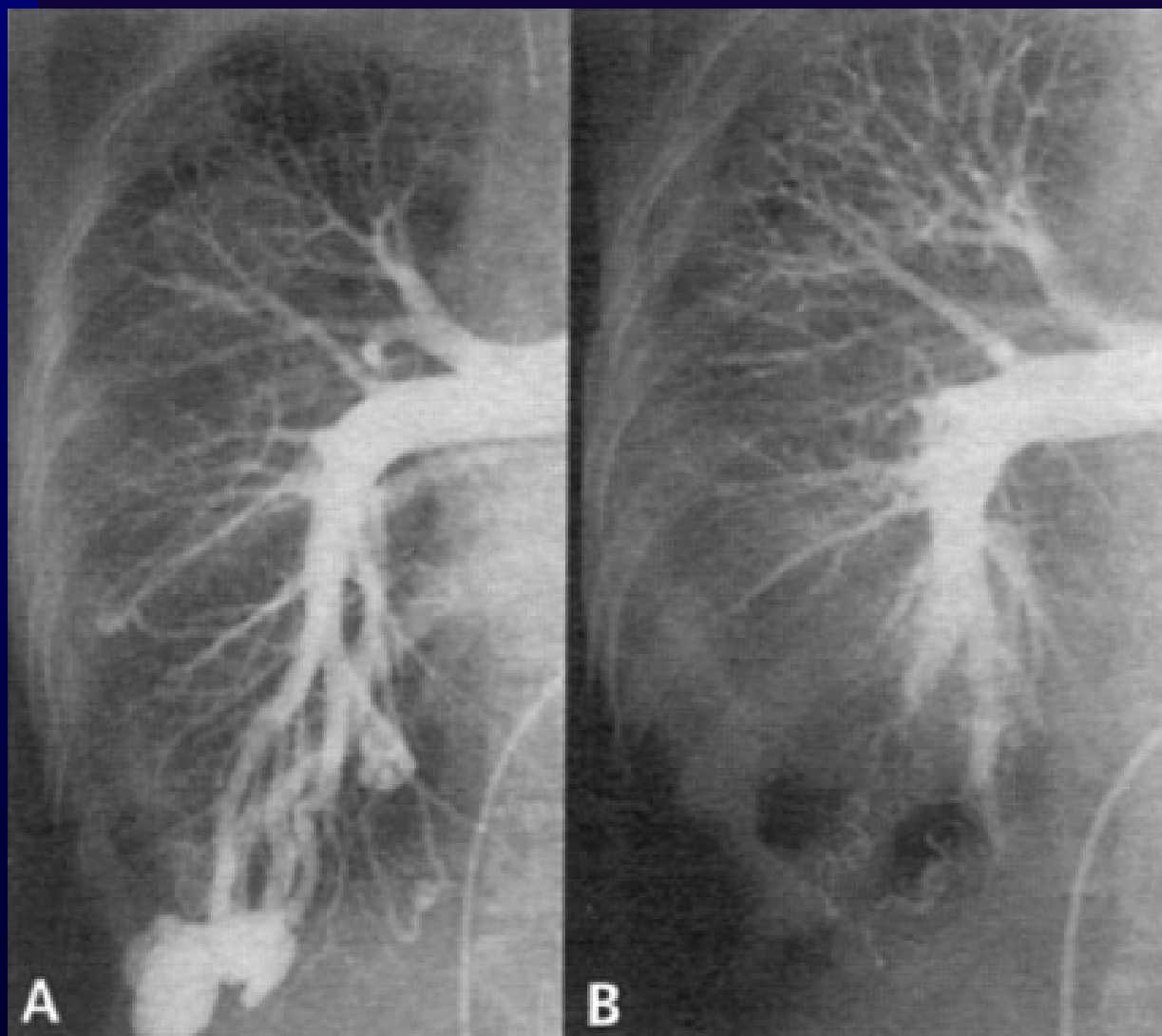
Емболизација - схема

Емболизация

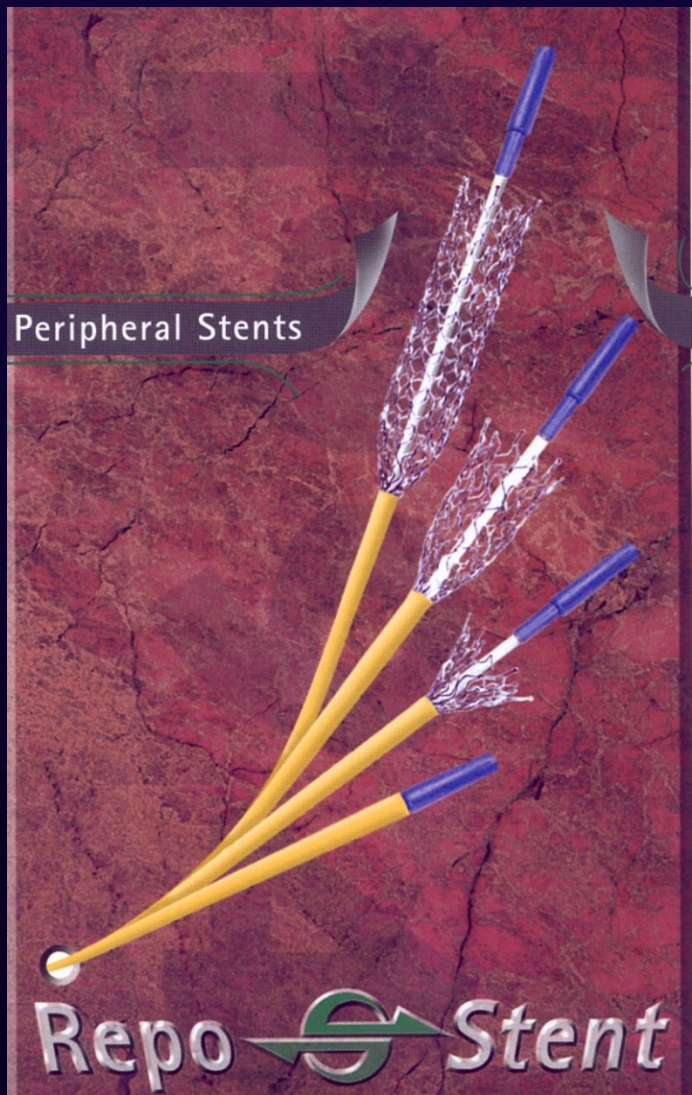
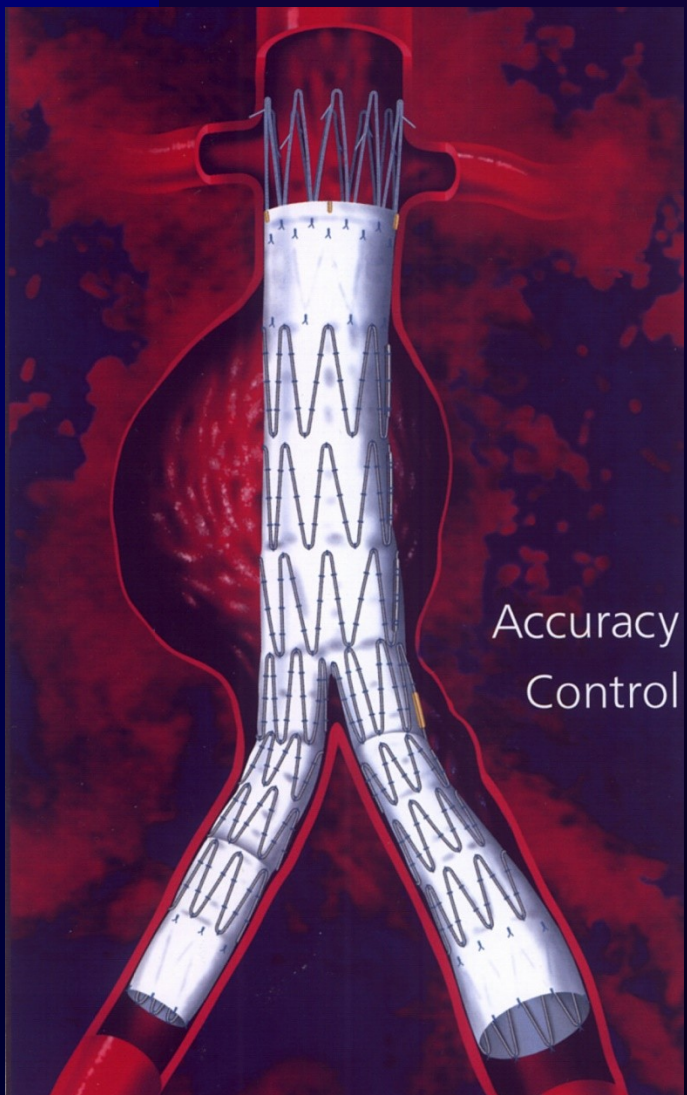

Емболизация

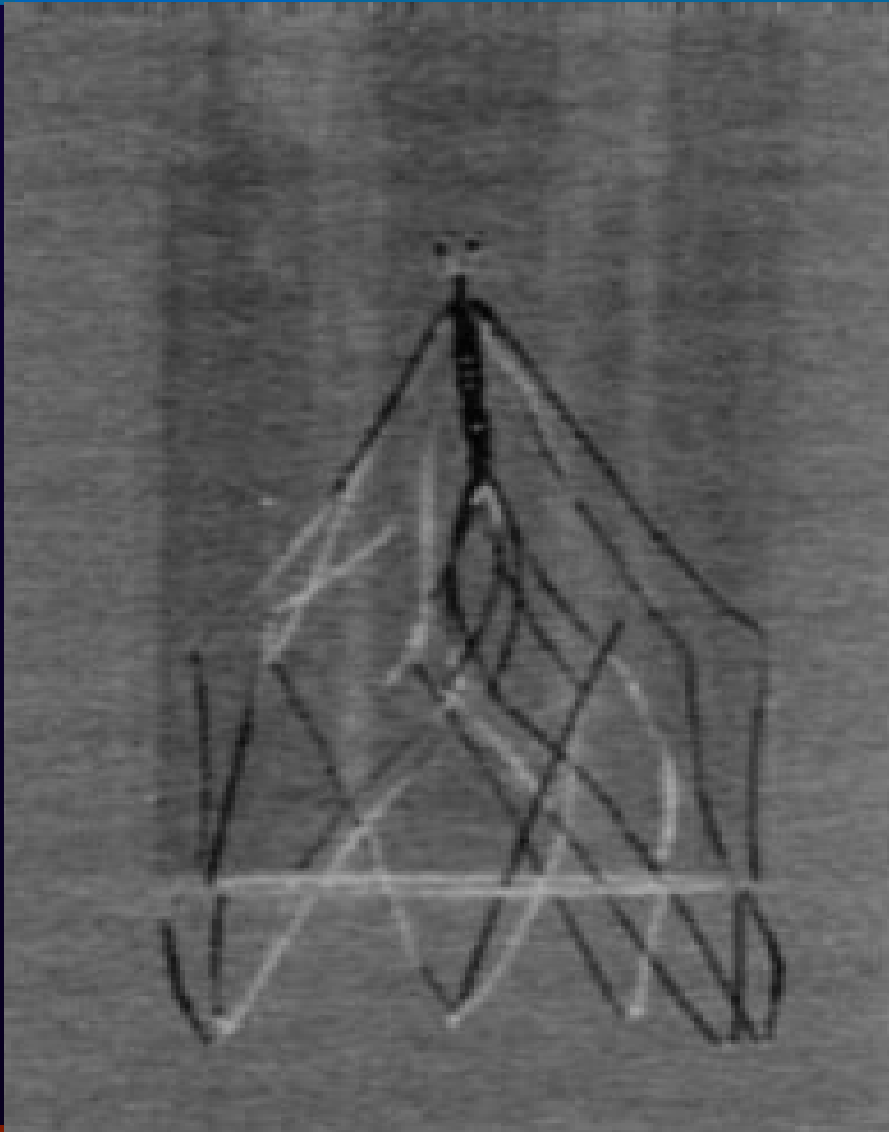

Stenting

IVC filter

Prof. Rolf Gunther

Gunther Tulip Vena
Cava Filter

ОБРАЗОФОРМИРАЩИ ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

I. По дидактически принцип

- **основни /конвенционални/**
- **допълнителни и специални**

нативни

контрастни

инвазивни

неинвазивни

методи/   **директни /скопия, графия, контрастни**

индиректни /ЕГ, термография, кимография/

II. По физически принцип

Нелъчеви /нейонизиращи/ - термография, ЕГ, МРТ

Лъчеви /йонизиращи/ – всички останали

ОБРАЗОФОРМИРАЩИ ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

Емисионни – лъчевата енергия се намира вътре в самия обект /пациент/ и се излъчва – **термография, МРТ** и всички нуклеарно-медицински методи – **РЕТ, СПЕСТ.**

Трансмисионни – лъчението пролъчва изследвания обект – **ЕГ** и всички йонизиращи методи.

III. По математически принцип:

Нецифрови

Цифрови /дигитални/ “DIGITAL IMAGING”

ДР, ДСА, ЕГ, КТ, МРТ

ПРЕДИМСТВА:

- 1. Намалено лъченатоварване**
- 2. Повишена плътностно-разрешителна способност и възможност за управление чрез т.н. **прозоречна техника****

ОБРАЗОФОРМИРАЩИ ДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ

- 3. Повишена пространствена разрешителна способност**
- 4. Възможност за дълготрайно запамяване и активиране**
- 5. Възможност за интегриране и трансфер на образи чрез съвременни комуникационни системи – телеконферентна връзка**
- 6. Ускоряване на диагностичния процес**
- 7. Икономическа перспективност**
- 8. Възможност за допълнителна математическа обработка и 3D реконструкция**

Рентгеноскопия

Това е рентгено-функционален метод на изследване.

Луминесценция: свойства на рентгеновите лъчи да предизвикват светене

Флуоресценция (цинков сулфид, калциев волфрамат, бариев платиноцианид)

Фосфоресценция (при екраните и фолийните комбинации)

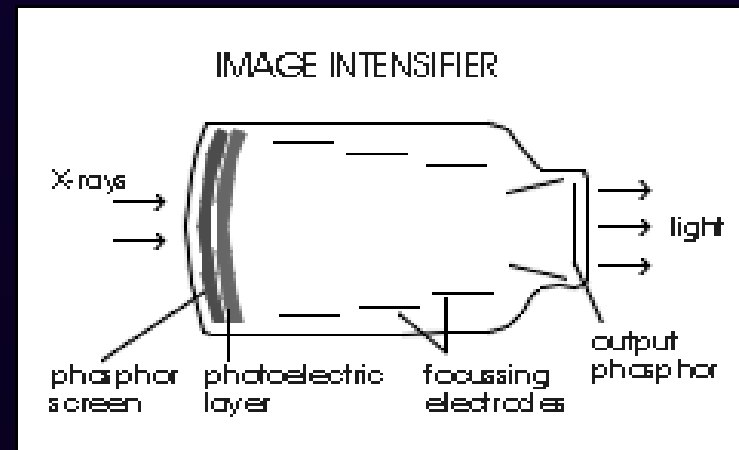
Електронно-оптичен преобразувател /ЕОП/

Рентген-телевизия – 10 пъти по-малко лъченатоварване

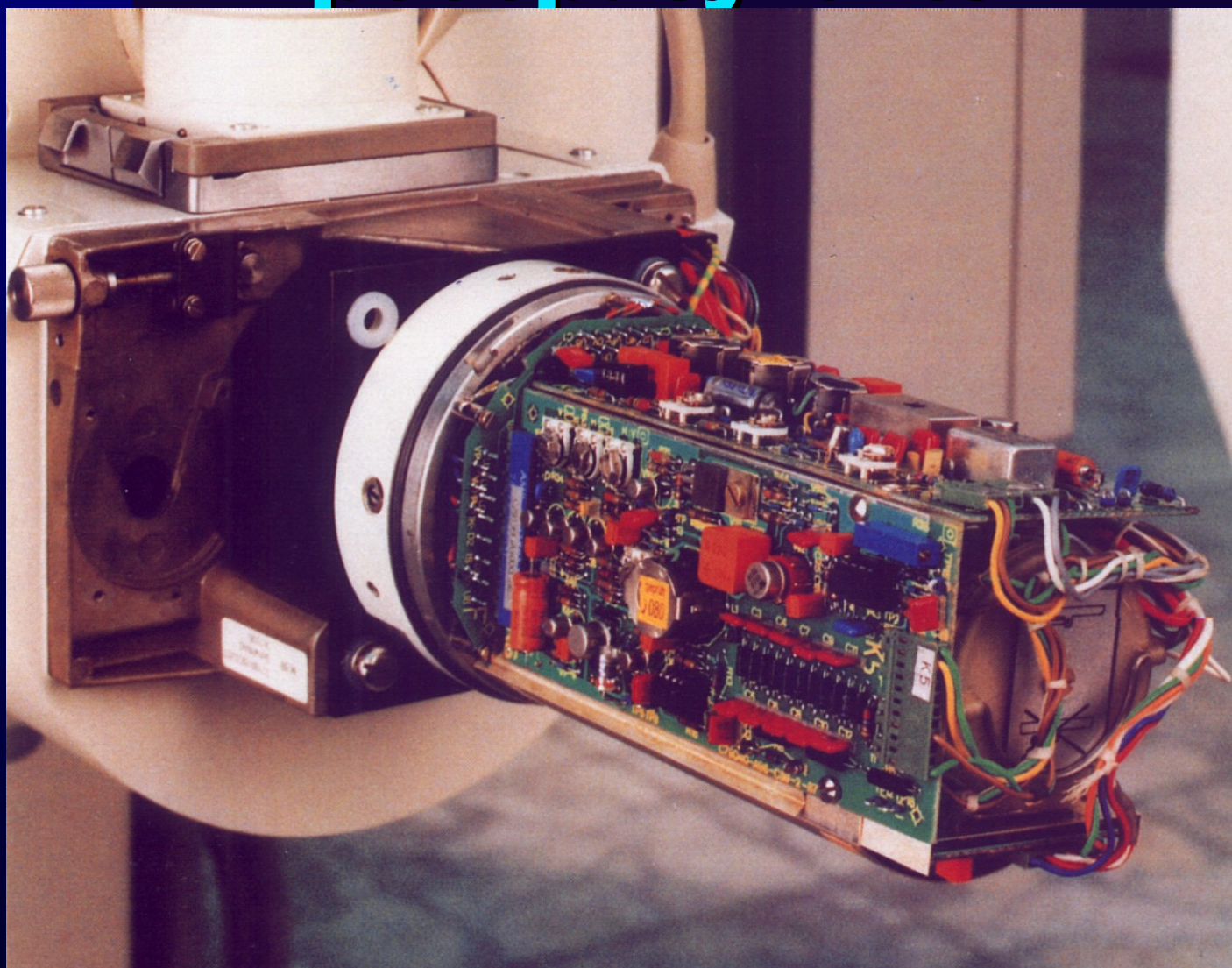
План /ред/ на изследване:

Обзорен оглед – с широка бленда

Подробности – със свита бленда

Електронно-оптичен преобразувател

Рентгеноскопия

Съвременен рентгеноскопичен апарат

Проф. Н.Тоцев - МУ Плевен

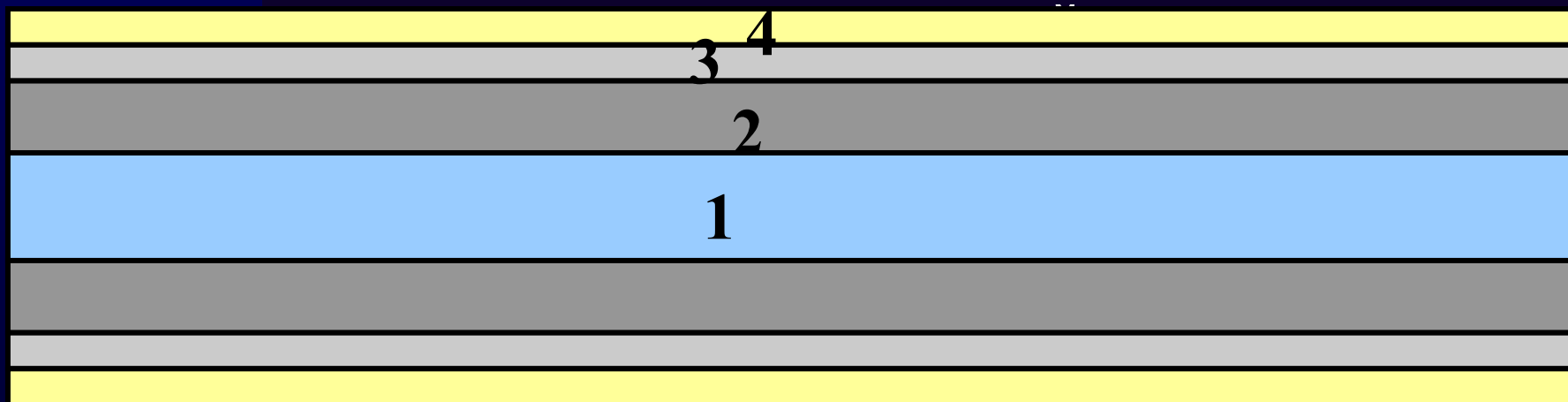
Рентгенография

Фотохимично действие – рентгеновите фотони откъсват електрони от брома, които неутрализират положителния йон на среброто, като го превръщат в металическо сребро, което има черен цвят.

Устройство на рентгеновият филм

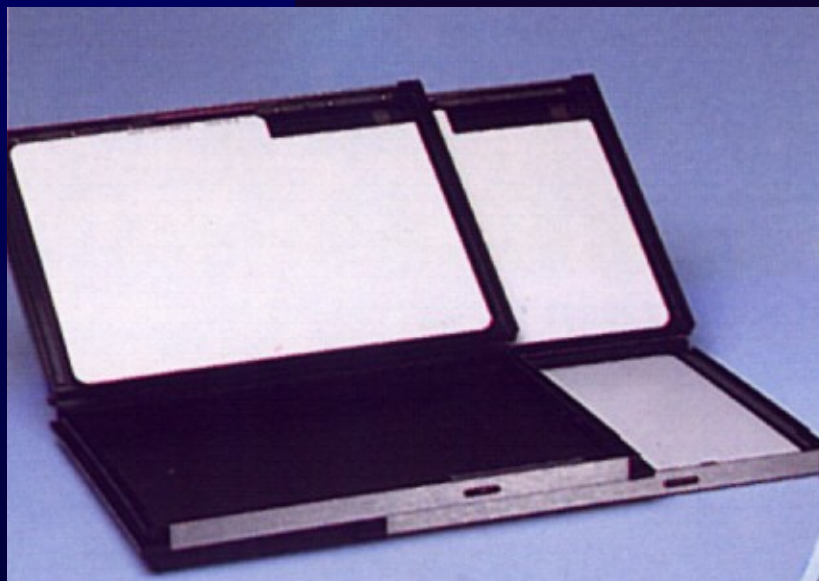
7 слоя:

- 1. прозрачна /целулозна/ подложка**
- 2. основна фиксираща материя**
- 3. слой светлочувствителна емулсия /от сребърен бромид/**

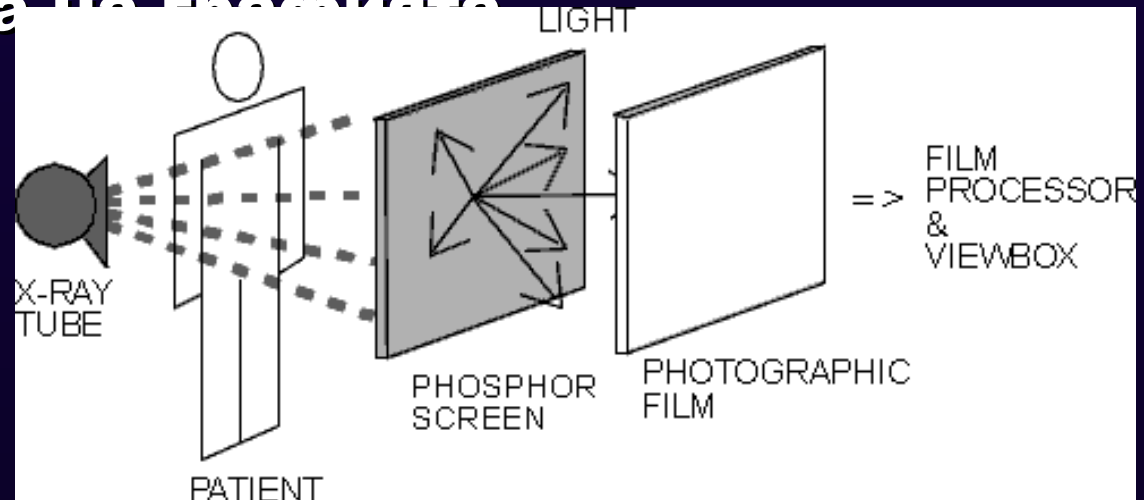
Устройство на рентгенова касета

Лицева страна от алуминий, задна - от олово.
Усилващи фолий - предна и задна.

Рентгенография

Центраж: най-доброто разположение между трите елемента на третиата

Техники:

Нормална

“Твърда”

Преекспонирани снимки

Рентгенографии:

обзорни /лицева, профилна, коса/

прицелни /подекранни снимки/

Рентгенография

Образът е:

1. **плоскостен** /двуизмерен – широчина и височина/
2. **сумарен** /структурен/

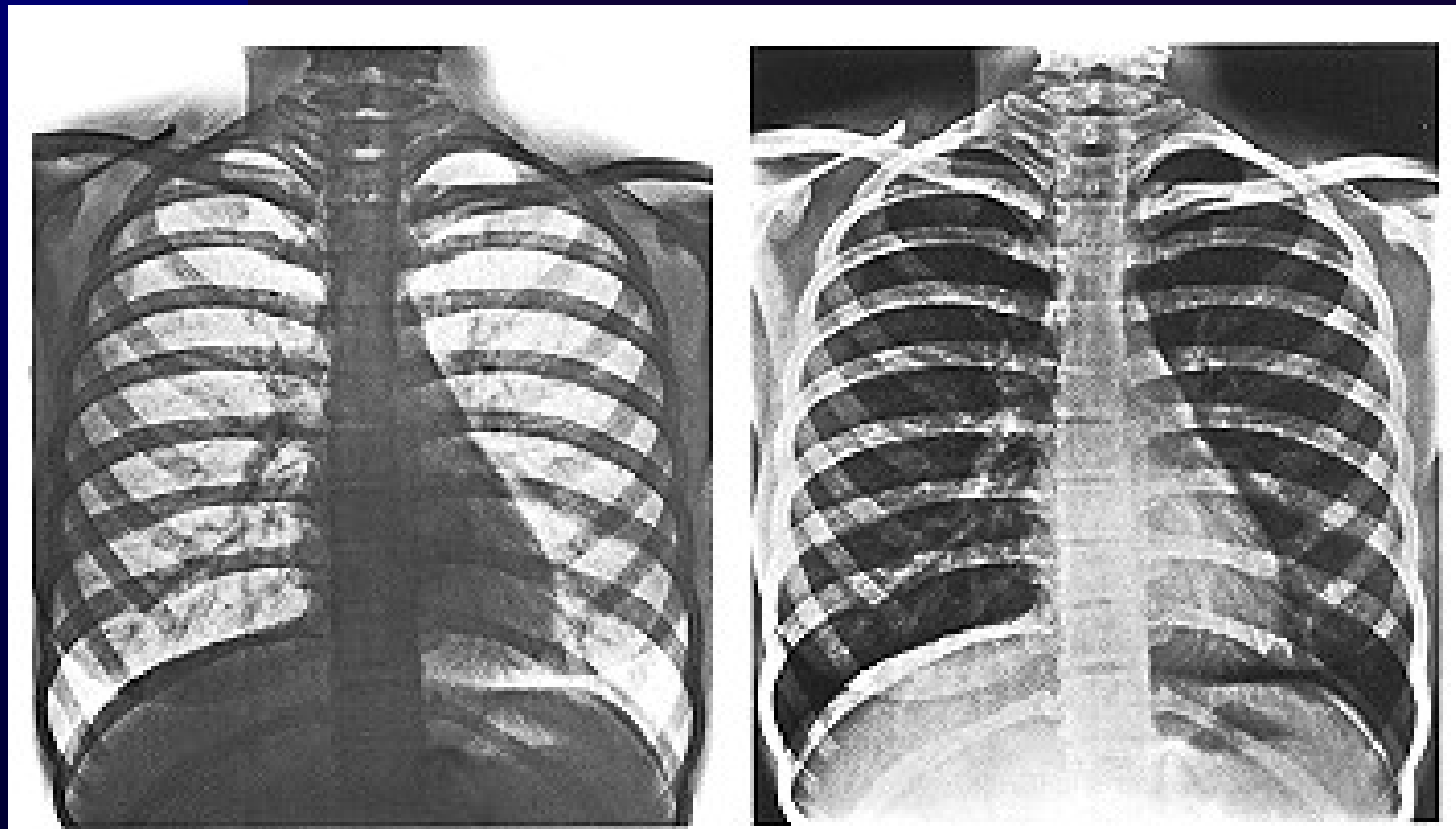
Съвременен рентгенографичен апарат

Проф. Н.Тоцев - МУ Плевен

Мобилен графичен апарат - КУГЕЛ

Рентгеноскопия и рентгенография

Рентгенография

Флуоресцентният материал на усиляващите фолии абсорбира падащата рентгенова енергия и я конвертира в светлина по време на експозицията. Така излъчената светлина /част от която се отразява, пречупва и разсейва - около 10%, влошава рязкостта на образа/ експонира емулсията на филма. Образът върху филма пък става видим едва след химическа обработка с проявител и фиксаж.

Обработка на рентгеновите филми

- 1. Проявяване - метол и хидрохинон /в комбинация/.
Тези химикали са бензолови производни и действат като редуктори. При проявяването редукторът е свързва с халогенната съставка на сребърния бромид, като се отделя бромоводородна киселина, а среброто се освобождава. Проявяването се извършва за около 7 минути при температура на проявителя 20 ° C.**
- 2. Междинно измиване: трае около 15-20 сек.**
- 3. Фиксиране: 40% разтвор на натриев хипосулфид. Извършва се за около 20 мин. Отстранява се остатъчният /непроменения/ сребърен бромид.**
- 4. Измиване на филма: за около 30 мин.**
- 5. Сушене на филма.**

Автоматични машини за проявяване

Представяват съвкупност от вани с проявител, фиксаж и вода, през които минава рентгеновия филм с помощта на система от валяци. Температурата на проявяване се регулира автоматично. На изхода на машината има сушилня.

Процесори -Unloader; Multyloader.

Процесор KODAK X-OMAT M35

DAYLIGHT SYSTEM

**Система за работа на дневна светлина -
DAYLIGHT SYSTEM:**

**Касетата с филма се поставя в апарата.
Той отваря сам касетата, изважда
експонирания филм, пренася го и го
вкарва в машината за обработка;
след което презарежда касетата и я
връща готова за следващия преглед.
Всичко това само за няколко
секунди.**

Daylight system KODAK

ДИГИТАЛНА РАДИОГРАФИЯ

Това е процес на **улавяне и конверсия** енергията на рентгеновия лъч в електрически сигнали.

Две технологии:

1. Индиректна
2. Директна

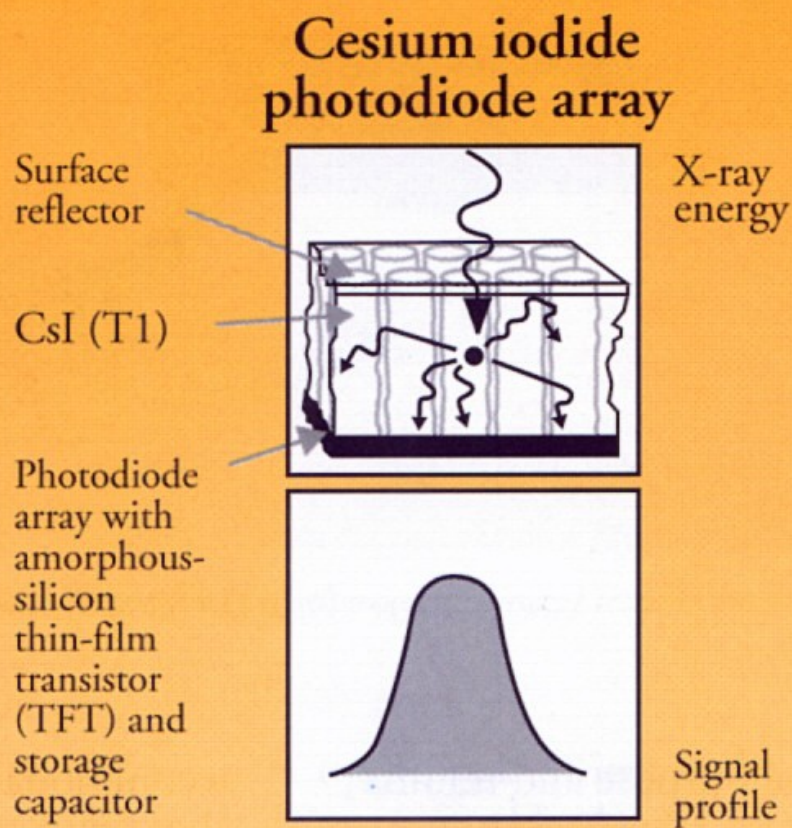
Индиректна радиография

Индиректна:

двустепенен процес
на конверсия -
отначало
рентгеновите лъчи в
светлина, а след
това светлинната
енергия в
електрически
сигнали.

Фотодиоди от
сцинтилиращ
материал /цезиев
йодид/ , които
предават

INDIRECT DIGITAL RADIOGRAPHY SYSTEM

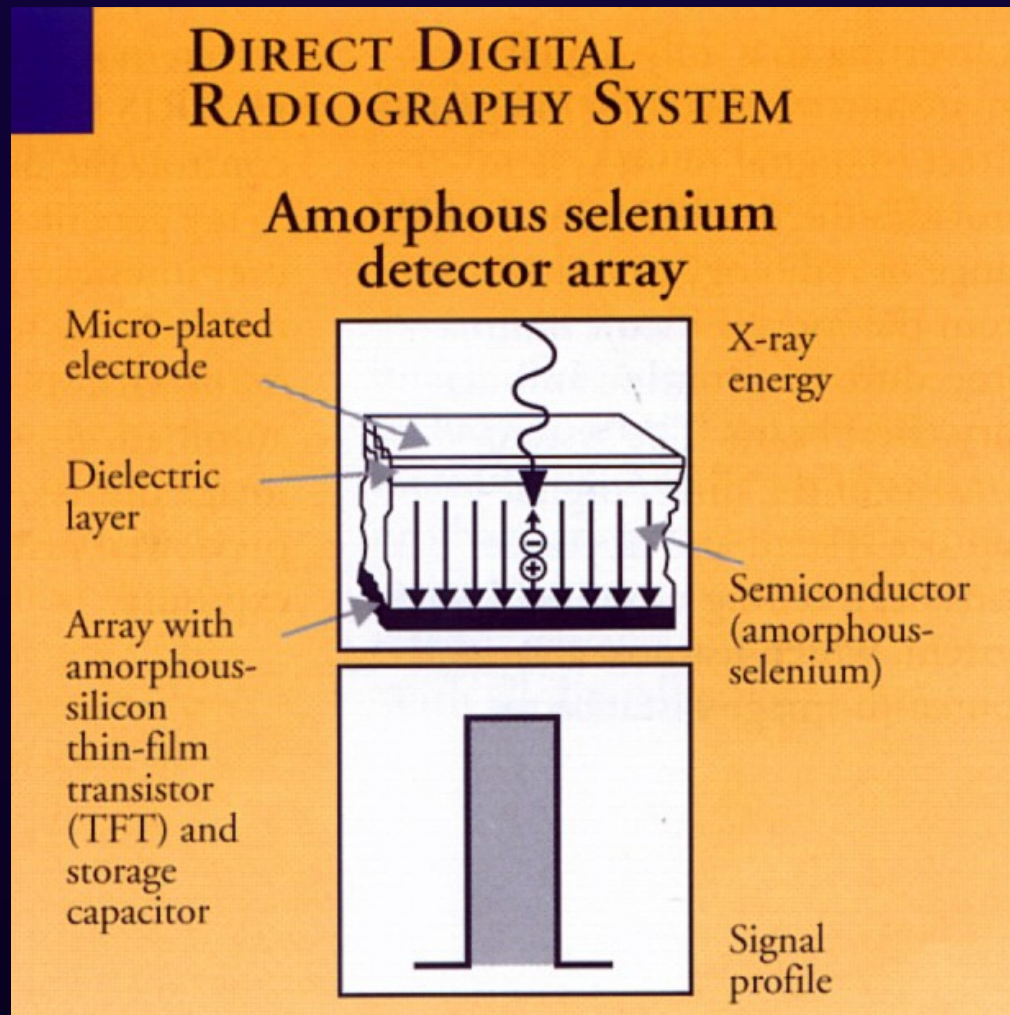

Директна радиография

Директна:

едностепенен процес на директна / непосредствена/ конверсия на рентгеновия лъч в електрически сигнали.

Детектори, състоящи се от силиконени плоско-панелни сензори /тънкослойни транзистори; thin-film transistor - TFT/

Аналогова и дигитална радиография

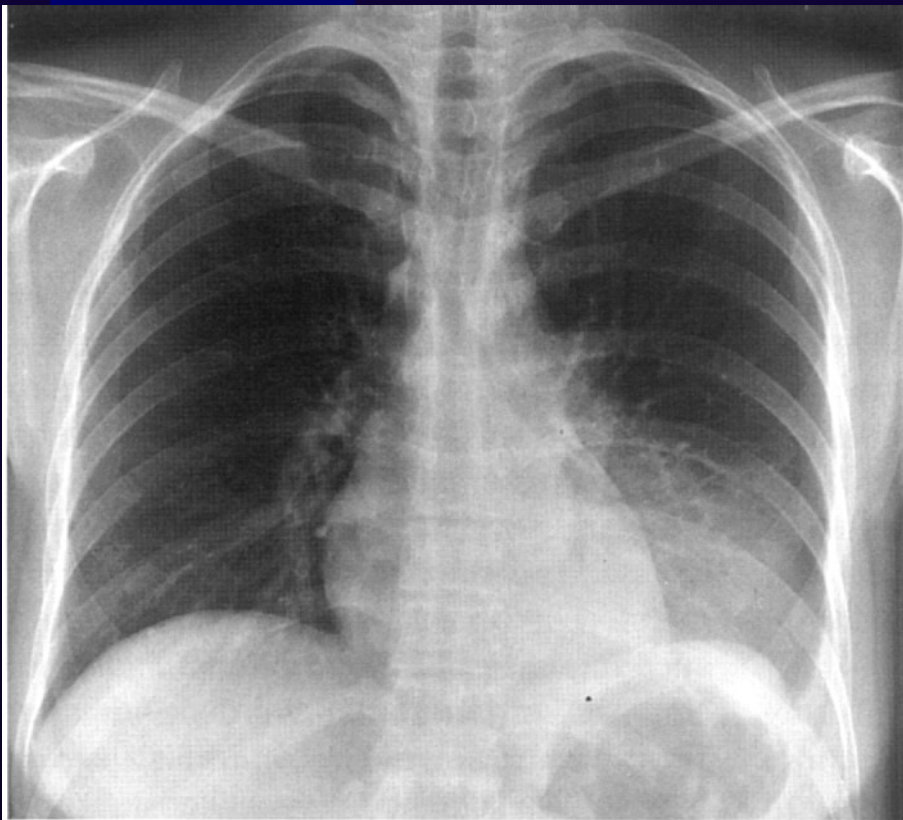

Abb. 7a: Digitale Thoraxaufnahme mit dem Selendetektor.

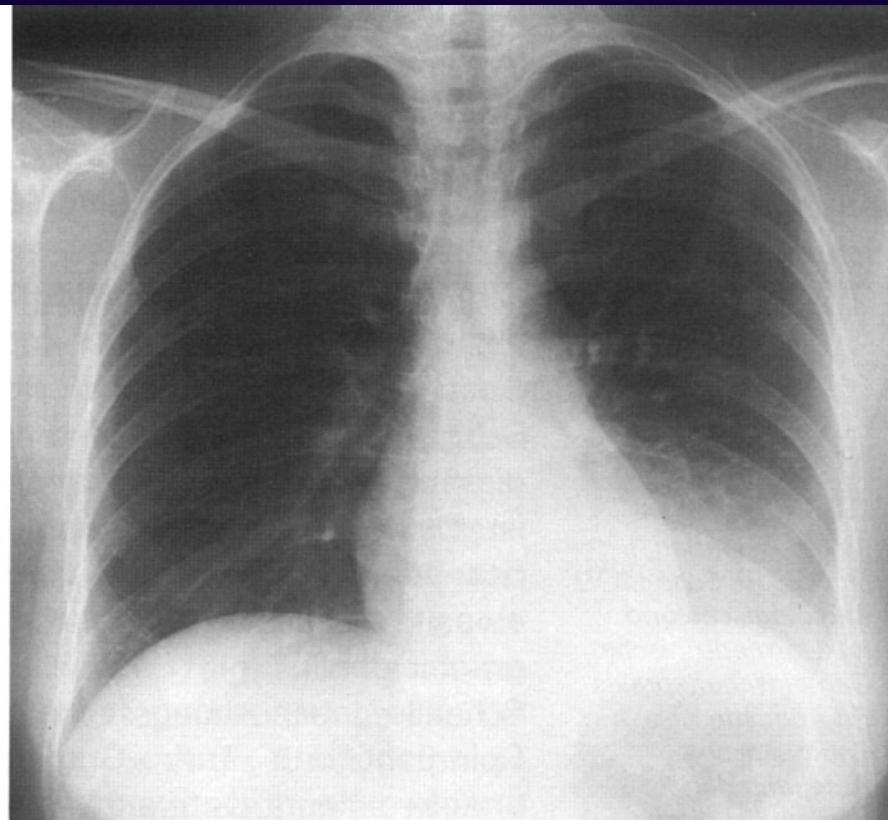

Abb. 7b: Konventionelle Aufnahme derselben Patientin.

Рисунка на Бартлет

„Човек вижда това, което
знае...”

Йохан Волфганг фон
Гьоте

Еволюция на цифровото изобразяване

През 70-те години цифровите образни апарати, като компютърни томографи, ултразвуковите скенери и гамакамерите получиха широко признание и разпространение.

През 80-те години магнитно-резонансното изобразяване и цифровата субтракционна ангиография продължиха общата тенденция към цифрово изобразяване. Въпреки това, към 70% от всички диагностични прегледи все още се правят чрез конвенционална радиография с традиционните филм-фолийни системи. До сега всички опити да се интегрира конвенционалната радиография в цифровата среда бяха компромиси, налагащи и междинни етапи на конвертиране и допълнително затрудняване на изпълнителите - филмови дигитайзери.

Еволюция на цифровото изобразяване

През 90-те години стана технически възможно и икономически разумно на електронни технологии за заместване на филма - **дигиталната радиография.**

Предимства:

1. По-голяма разделителна способност на изображението.
2. Намаляване дозата на радиация.
3. Екологично чиста система - изключва необходимостта от филми и химикали /за обработка/, съхраняване и разполагане на опасни отпадъци.
4. Икономическа перспективност - повишаване на организационната и диагностична ефективност.
5. Възможност за изграждане на Network - мрежи **/PACS, IMPAX, LINX, Ethernet-DICOM/** . Пациентските образи могат да се изпратят където и когато са необходими, като архивите са винаги **100% идентични** с оригинала.

Запамятяване и документиране на образите

Във връзка с развитието на цифровата технология в образната диагностика се наложи създаването на средства за запамятяване и документиране на образите по цифров път.

Мултиформатна камера

Използват се филми с едностранно покритие, заредени в специална касета - 2 броя. Снимането се извършва от TV екран.

Камерата позволява разделяне на филма на части - 1;2;4;9;16;25;32, което е по-икономически изгодно.

Лазерна камера

Това е устройство, състоящо се от лазерен принтер, филмов процесор /проявителна машина/ и контролер, което позволява отпечатването на образи върху филм посредством лазерен диод, изписващ образите точка по точка. Препоръчителни опции: миксер за химикалите, система за включване към водата.

Предимства: компактност, висока производителност /120-240 филма на час/, отлично качество на изображението, лесно обслужване.

Лазерен принтер

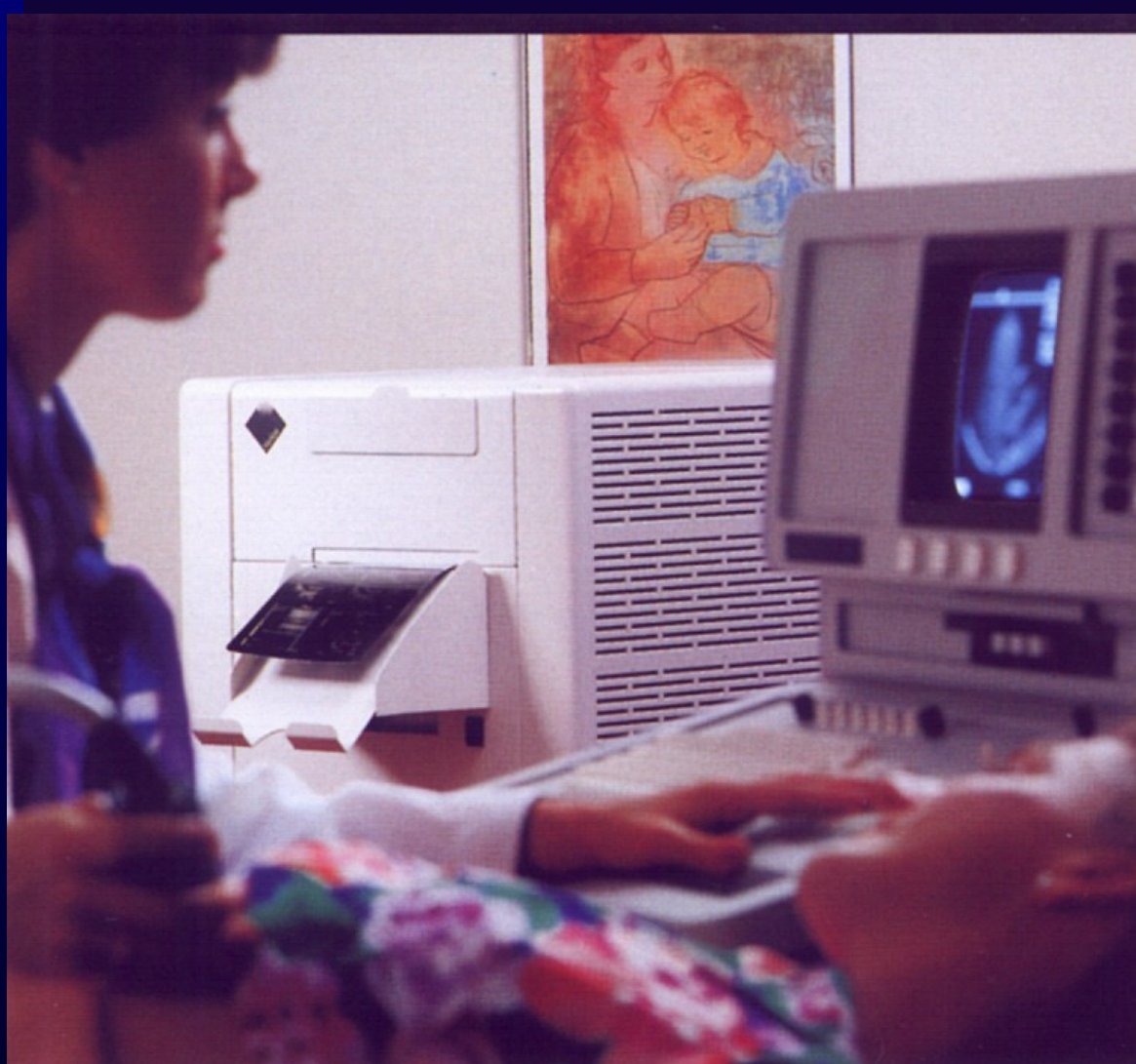

Суши термални принтери /термопринтери/

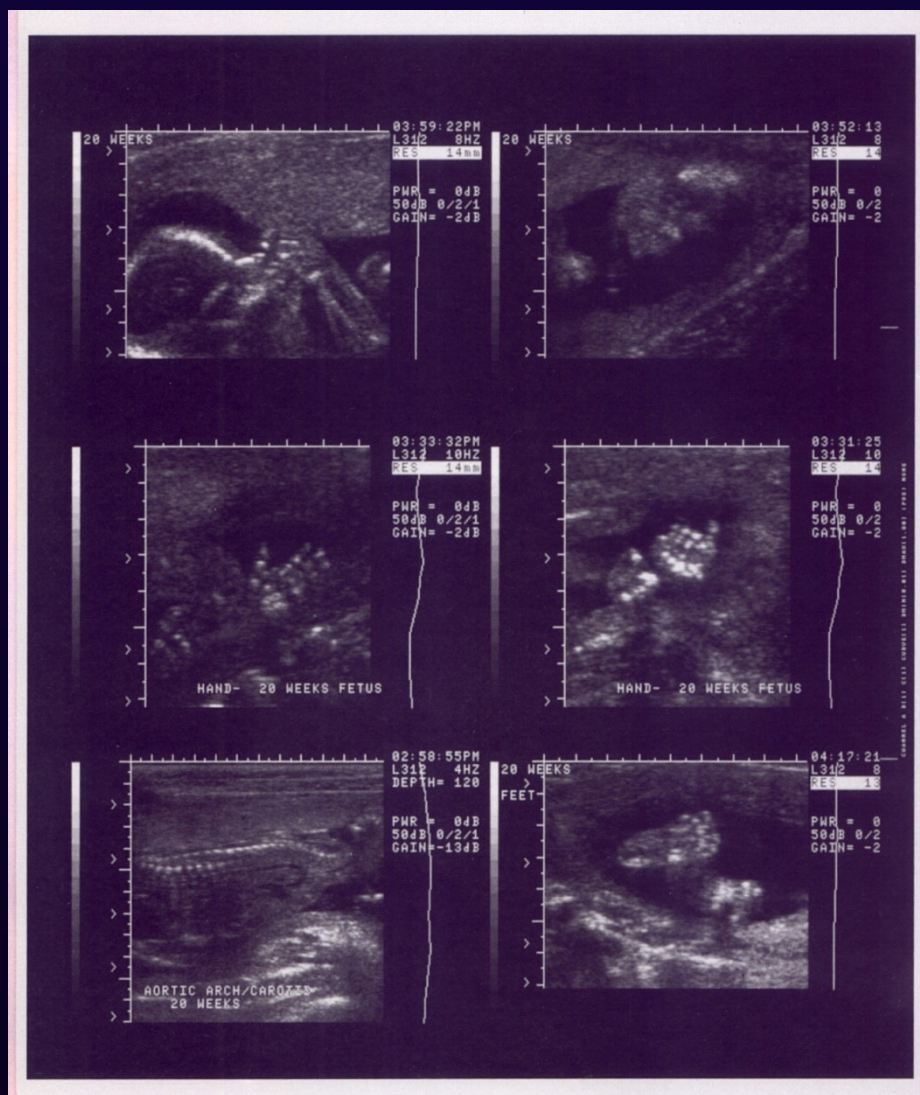
Това са устройства за ефтино, но не дълготрайно /2-5 години/ документиране. Те печатат върху термохартия, подобна на факс-апаратите.

Предимства: липса на фотообработка, ниска цена, просто опериране с тях.

Термопринтер

Полароиден филм

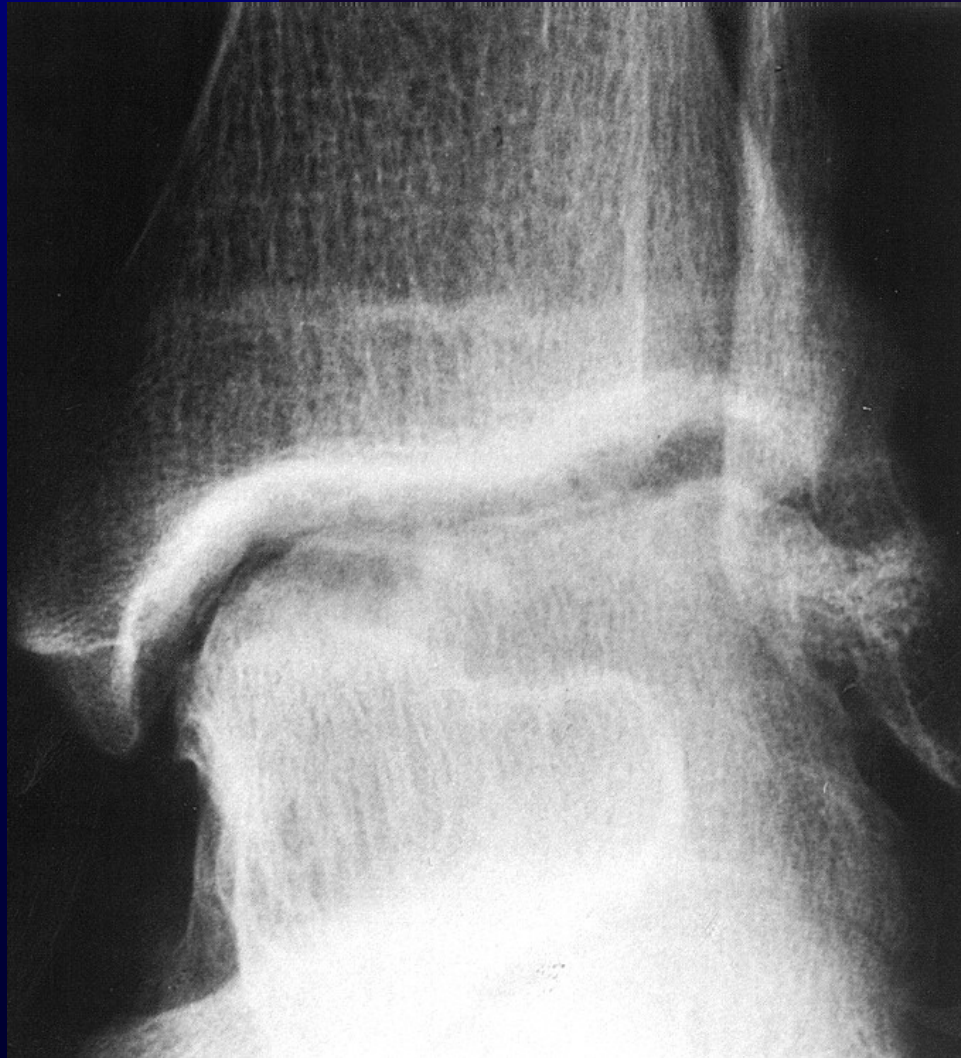
Телерентгенография

При увеличаване разстоянието фокус – филм на разстояние 1,80 – 2,00 м. При тези условия размерите на рентгеновия образ са най-близки до тези на обекта.

Директно уголемена рентгенография

Получават се при увеличаване на разстоянието филм – обект. Изисква малък фокус на тръбата. Получената при тези условия снимка съдържа повече информация отколкото обикновената рентгенография. Това е особено ценно в костната диагностика при **търсене на финни изменения.**

Директно уголемена рентгенография

РЕНТГЕНОВА КИМОГРАФИЯ

1927 г. P. STUMPF

Рентген-функционален метод за обективно регистриране на подвижни и пулсиращи органи

ВИДОВЕ:

Еднопроцепна – дихателна

Многопроцепна – сърдечна

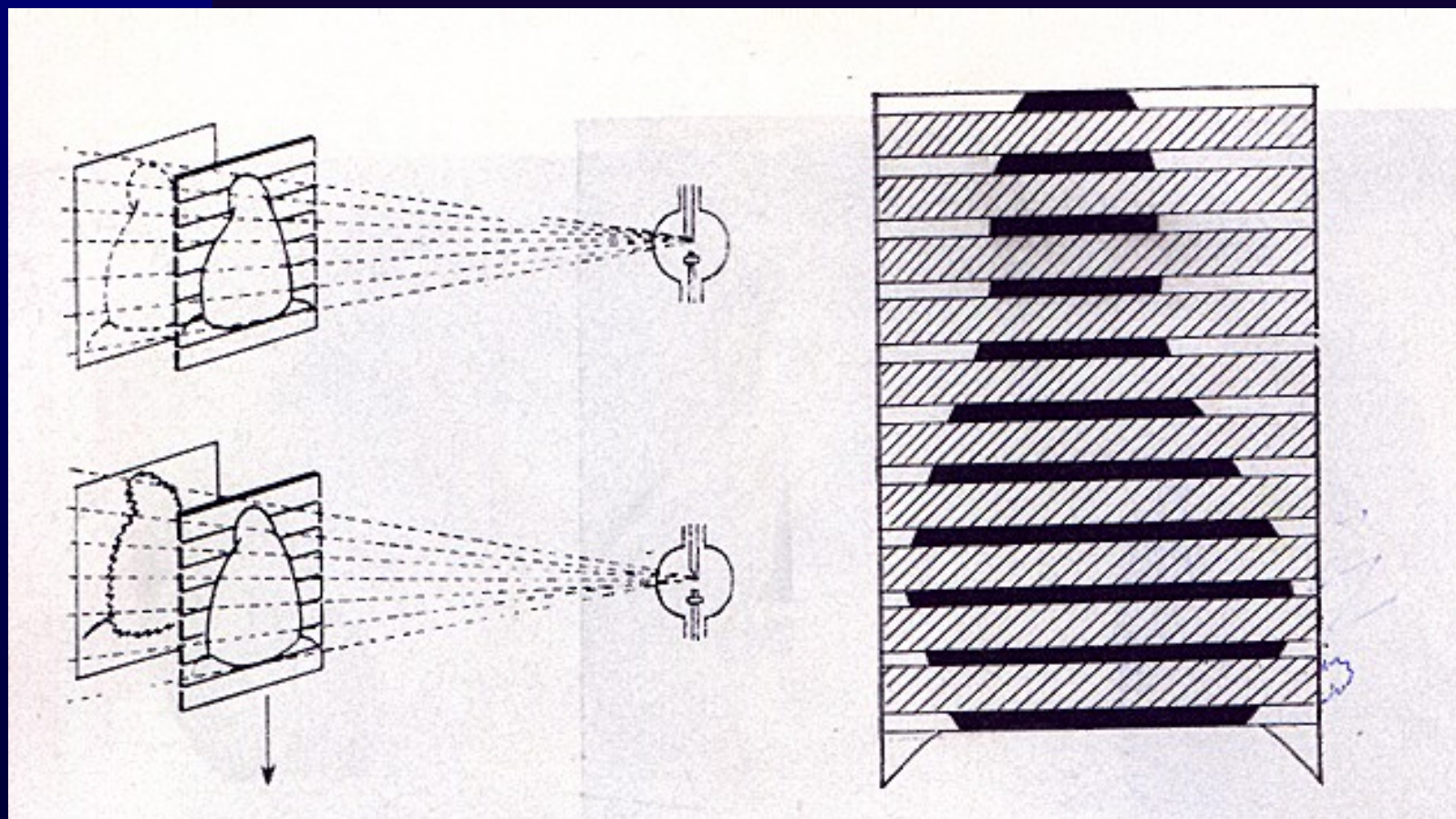
а/ стъпаловидна – при движение на филма

б/ непрекъснатата – при движение на решетката

Кимографска решетка – оловна плоча /2мм/ с множество процепи /0.5 - 1мм/ на разстояние 11 - 12 мм.

Кимографията се прави в 4 основни проекции: **лицева, странична и 2 коси.**

Рентгенова кимография

Рентгенова кимография

Нормална сърдечна кимограма в лицева проекция

Проф. Н.Тоцев - МУ Плевен

РЕНТГЕНОВА КИМОГРАФИЯ

КИМОГРАФСКИ ЗЪБЦИ:

/основа, връх, две рамена/

Камерни – късо хоризонтално рамо /систолично/ и дълго дъгообразно рамо /диастолично/

Предсърдни – по-ниски, раздвоени поради придадени пулсации

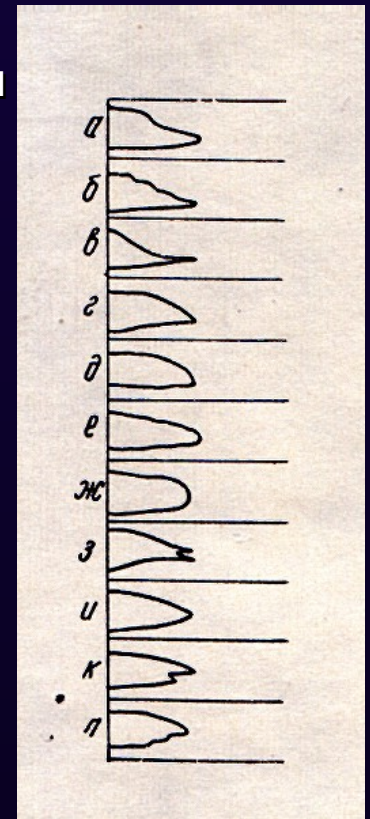
Съдови – огледален /обратен/ образ на камерните зъбци

НОРМАЛНИ КИМОГРАФСКИ КРИВИ:

I тип – по-голяма амплитуда на зъбците в основата, намаляваща краниално

II тип – обратно съотношение

III тип – еднаква амплитуда по целия сърдечен контур

РЕНТГЕНОВА КИМОГРАФИЯ

АМПЛИТУДА:

лява камера: **6 - 7 мм**

предсърдия: **2 - 3 - 4 мм**

аорта и пулмонална дъга: **1,5 - 2 - 3 мм**

В норма кимографското поле /полоса/ съдържа **3
зъбеца**

РЕНТГЕНОВА ТОМОГРАФИЯ

1917 г. BOSAGE дава идеята

1921 г. той прави първата схема за томограф

1930 г. WALEBONNA конструира първия
томограф

Франция – стратиграфия

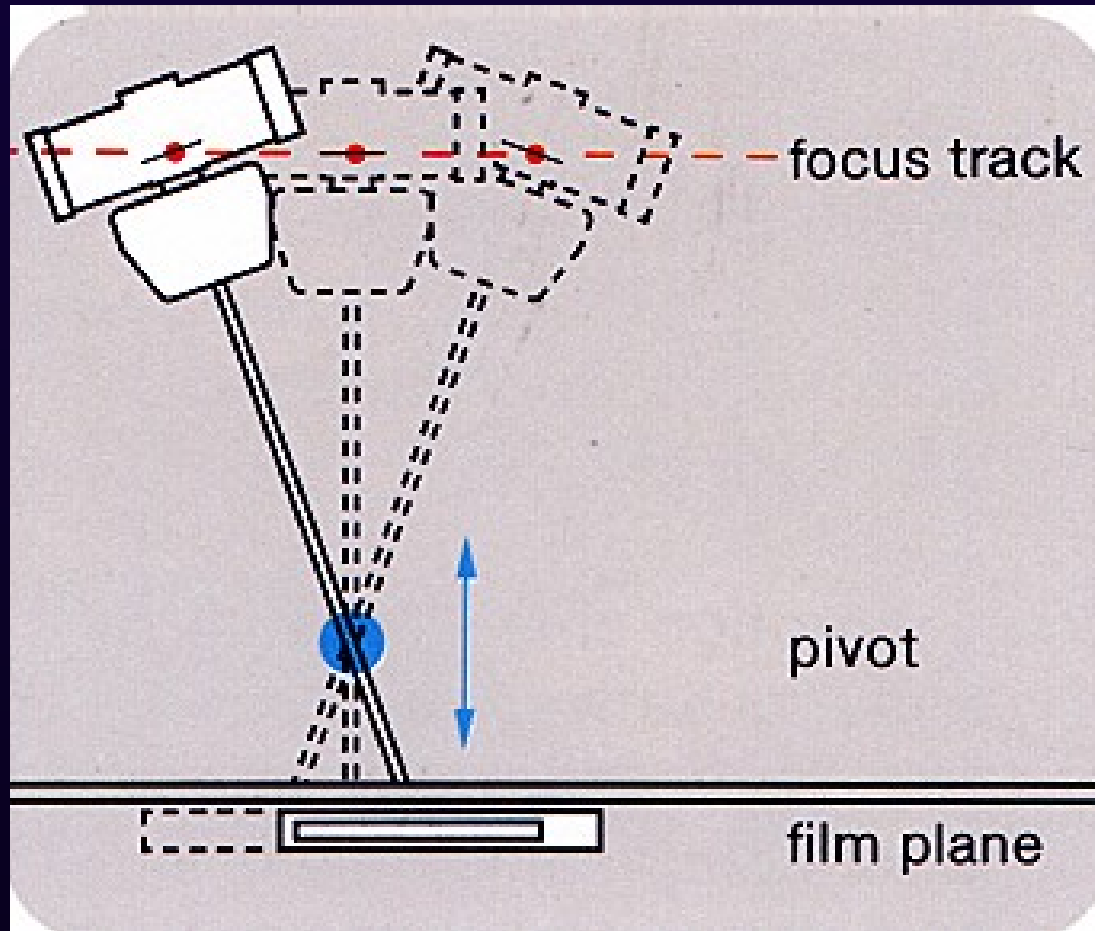
Холандия – планиграфия

Америка – ламинография

Германия – томография

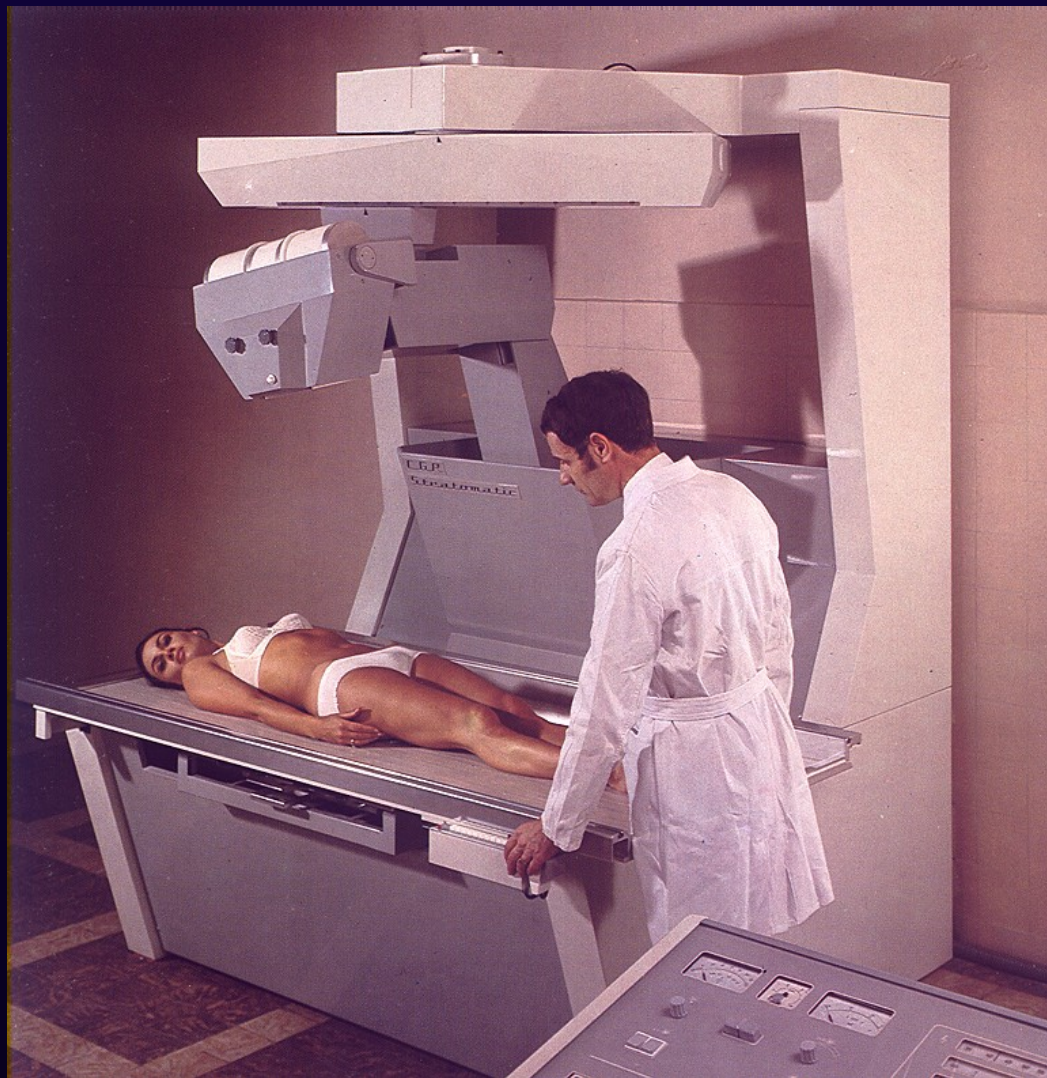
ПРИНЦИП

ПРИДВИЖВАНЕ ОКОЛО ЕДИН ЦЕНТЪР НА ДВА ОТ
ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ГРАФИЯТА

РЕНТГЕНОВА ТОМОГРАФИЯ

Проф. Н.Тоцев - МУ Плевен

РЕНТГЕНОВА ТОМОГРАФИЯ

ВИДОВЕ:

1. Еднопосочна /линейна/

а/ Праволинейно хоризонтално – болният е в легнало положение

б/ Праволинейно вертикално – болният е в седнало или право положение

2. Многопосочна – дъга, кръг, спирала, синусоида и др.

Томографията се изпълнява в различни проекции – лицева, странична, коса и аксиална.

РЕНТГЕНОВА ТОМОГРАФИЯ

УСЛОВИЯ:

1. Да се извършва в противоположна посока около една ос на люлеене
2. Оста на люлеене да лежи на височината на търсените изменения
3. По време на движението **Централния лъч** да сочи винаги центъра на филма

Ефект на размазване – **липсва при КТ**

СЛОЕВЕ:

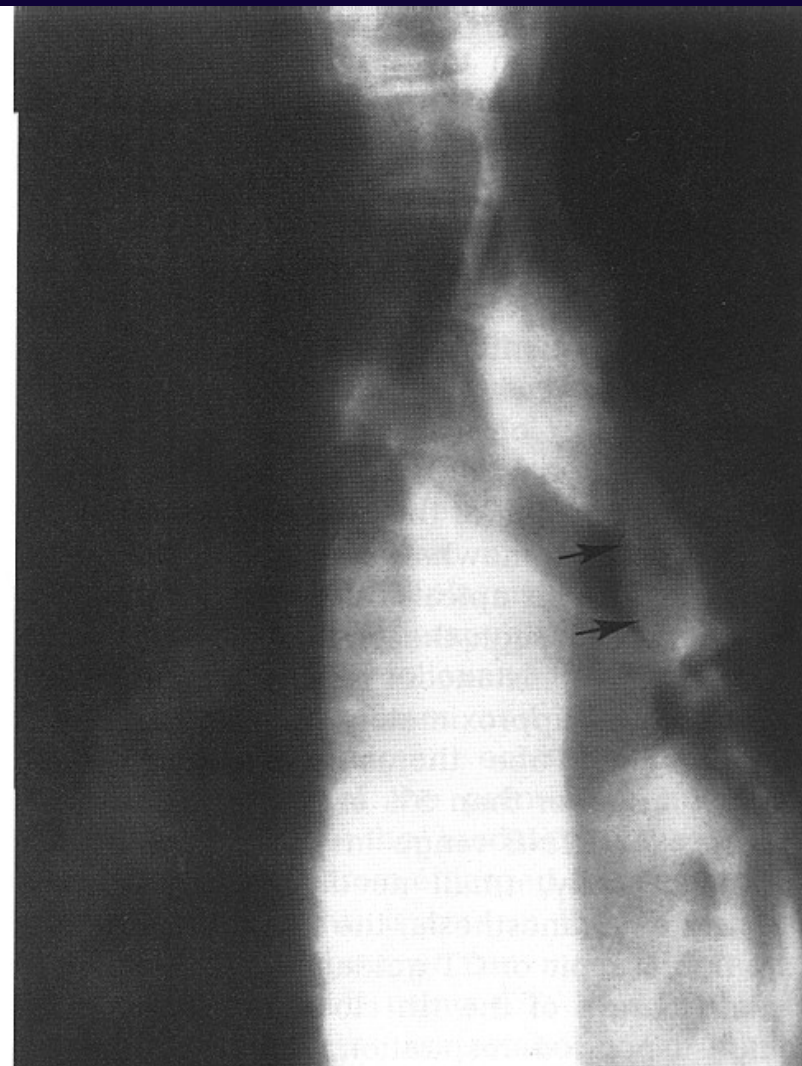
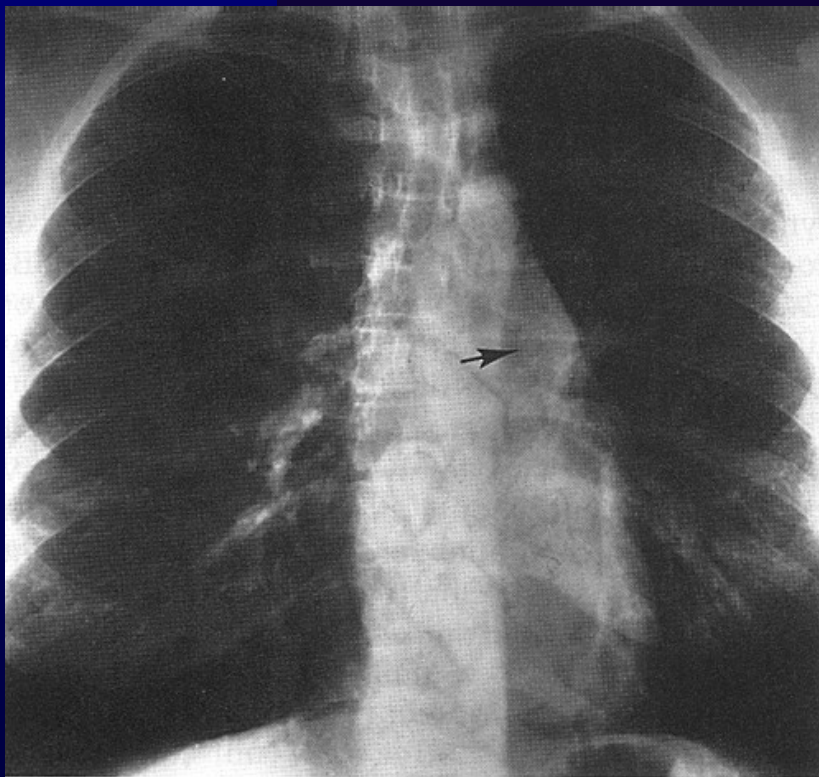
1. Слой на пълна яснота
2. Слой на полуяснота
3. Слой на пълно заличаване на сенките

СТЪПКА

ЪГЪЛ НА ЛЮЛЕЕНЕ /10 - 50°/

От 5 -10 -15° – ЗОНОГРАФИЯ

РЕНТГЕНОВА ТОМОГРАФИЯ

ТЕРМОГРАФИЯ

Регистрация на спонтанното инфрачервено излъчване / топлина/

Методът е разработен в началото на 60-те години.

Всъщност кожата на тялото служи като “екран”.

Инфрачервените лъчи са от групата на електромагнитните лъчения.

Могат да се поглъщат или излъчват в различна степен от кожата.

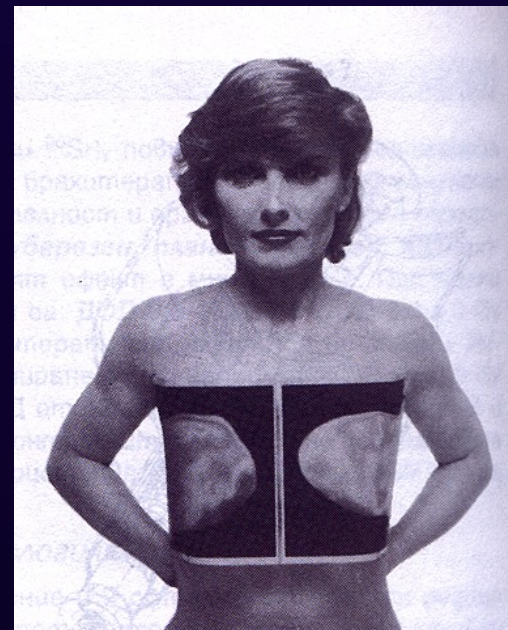
Полученият образ съдържа **физиологична**, респективно **патофизиологична** диагностична информация, а **не анатомична** сянка.

ТЕРМОГРАФИЯ

ВИДОВЕ:

- 1. Телетермография**(термовизия) – с детектор /полупроводников кристал – индиев антимионид/. Той се намира на страни от обекта /пациента/- 3-3.5 м. Възприема информацията, трансформира я в електрически сигнали и се предава на монитора/термовизионна камера/. Информацията е **монохронна** /сива/ или **полихромна** /многоцветна/- **256** цвята. Всеки цвят отговаря на температура от 0.04°, т.е. диапазон от 10.5°. ”Болното място” се изобразява в червено!
- 2. Контактна термография** – с течни холестеринови кристали /импрегнирани в специални термочувствителни фолии/, които променят цвета си при температурни разлики.

ЕХОГРАФИЯ /СОНОГРАФИЯ/

ЕХОГРАФИЯ /СОНОГРАФИЯ/

Метод за изобразяване на отделни телесни сегменти и органи с помощта на ултразвукови вълни /ехоимпулсна техника/

Ултразвук – звукови вълни с честота **над 20 000 Hz** т.е. над прага на възприемане от човешкото ухо.

Как се генерират еховълни?

Пиезо-електричен ефект – **1880 г. PIERRE; JACQUE CURIE**
“**пиезо**” – натиск, налягане, компресия, разтягане.

Пиезо-електричен ефект – възникване на електрически заряд на повърхността на някои кристали /бариев титанат, оловен цирконат, литиев сулфат/ при механична деформация на структурата им.

ЕХОГРАФИЯ /СОНОГРАФИЯ/

Първоначално приложение – за военни цели. През 1912 г. – корабът Титаник

Понастоящем намира приложение в техниката /дефектоскопия/

В областта на медицината **УЗ** първоначално е използван с терапевтична цел. Първото съобщение за прилагането му като диагностичен метод – **DUSSIK, 1942 г.**

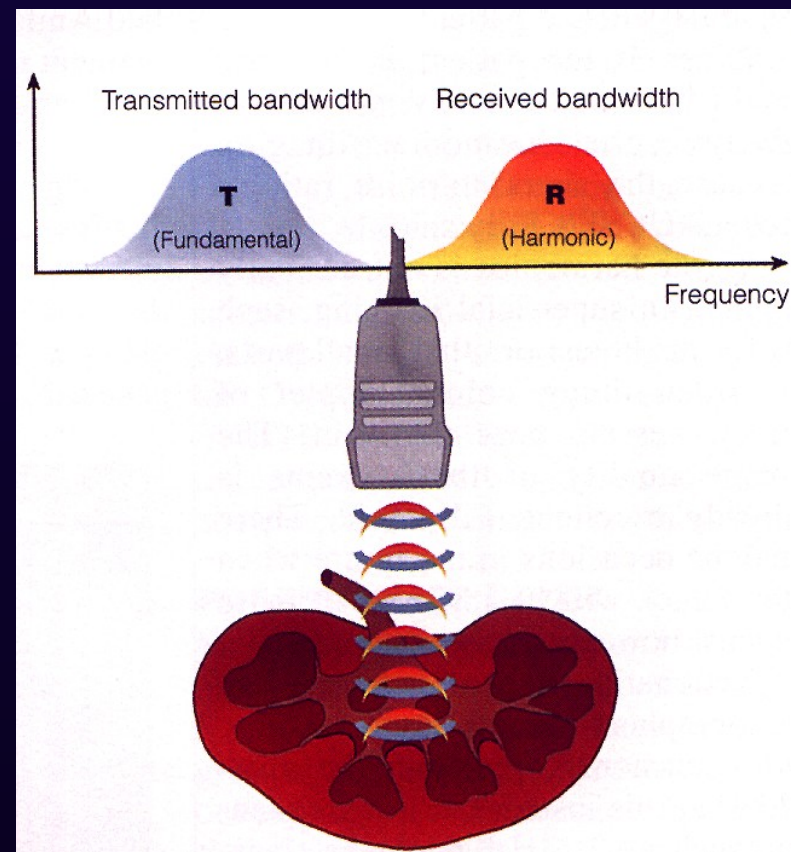
1954 г. EDLER; HERTZ поставят началото на ехокардиографията

ЕХОГРАФИЯ /СОНОГРАФИЯ/

ПРИНЦИП НА ДЕЙСТВИЕ:

1. Чрез електромеханичен преобразовател /сонда, датчик, трансдюсер – **2,5 - 9 MHz** / се излъчва **кратък, затихващ, праволинеен** сигнал.
2. Разпространяване в обекта
3. Отразяване на приетия ехо-сигнал обратно и приемане /от същия трансдюсер/, който демодулиран и дигитализиран се трансформира в образ на монитора.

Най-добра проводна среда са течностите, най-лоша е въздухът – трансмисионен /контактен/ гел **“SONOGEL”**

ЕХОГРАФИЯ /СОНОГРАФИЯ/

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ:

1. Преобразувател /трансдюсер/ - секторен, линейен, конвексен
2. Екран
3. Командно табло
4. Термопринтер

Образът може да бъде неподвижна картина или в реално време – **REAL TIME**

ОСНОВНИ МЕТОДИ:

1. А-метод /"A-MODE" – **AMPLITUDE MODULATION/**
едноизмерно изображение – при ехоенцефалографията
2. Б-метод /"B-MODE" - **BRIGHTNESS MODULATION/**
двуизмерно изображение
3. М-метод /"M-MODE" – **TIME MOTION MODE/**
при ехокардиографията.

СПЕЦИАЛНИ УЛТРАЗВУКОВИ МЕТОДИ

1. **Ендоскопска ЕГ** – на стомашно-чревния канал (трансезофагеална, трансректална), трансвагинална, трансуретрална
2. **Интервенционална ЕГ**
3. **Доплерова сонография** – 1842 г. австриецът **CRISTIAN DOPPLER** описва доплеровия ефект – **изменение в честотата на ехо-вълните, когато те се отразяват от движещ обект /еритроцитите в кръвните съдове/**. Той е пропорционален на скоростта на движение на еритроцитите.

Доплеровият сигнал е с честота **0-16 000 Hz /инфразвук/**, поради което има и своята акустична характеристика.

До 80-те години се използва конвенционалната доплерова сонография **/4-10 MHz/** с възможност за изследване само на артериите на крайниците и екстракраниалните съдове.

Дълбочината на проникване в тъканите е по-голяма при използване на по-ниски фреквенции **/обикновено 2-8 MHz/**. При транскраниалната доплерова сонография **/R. Aaslid, 1982/** се прилагат **2 MHz** честоти, поради по-голямата им прониквателна способност, необходима за преодоляване на костно-менингеалните бариери.

СПЕЦИАЛНИ УЛТРАЗВУКОВИ МЕТОД

Видове изследвания с ултразвукова доплерова техника /УЗДТ/:

А/ недирекционална УЗДТ – в портативните доплерови апарати. Наличие само на акустичен сигнал без регистрация на екран или чрез пишещо устройство.

Б/ бидирекционална УЗДТ – по начина на излъчване на ултразвук се различават:

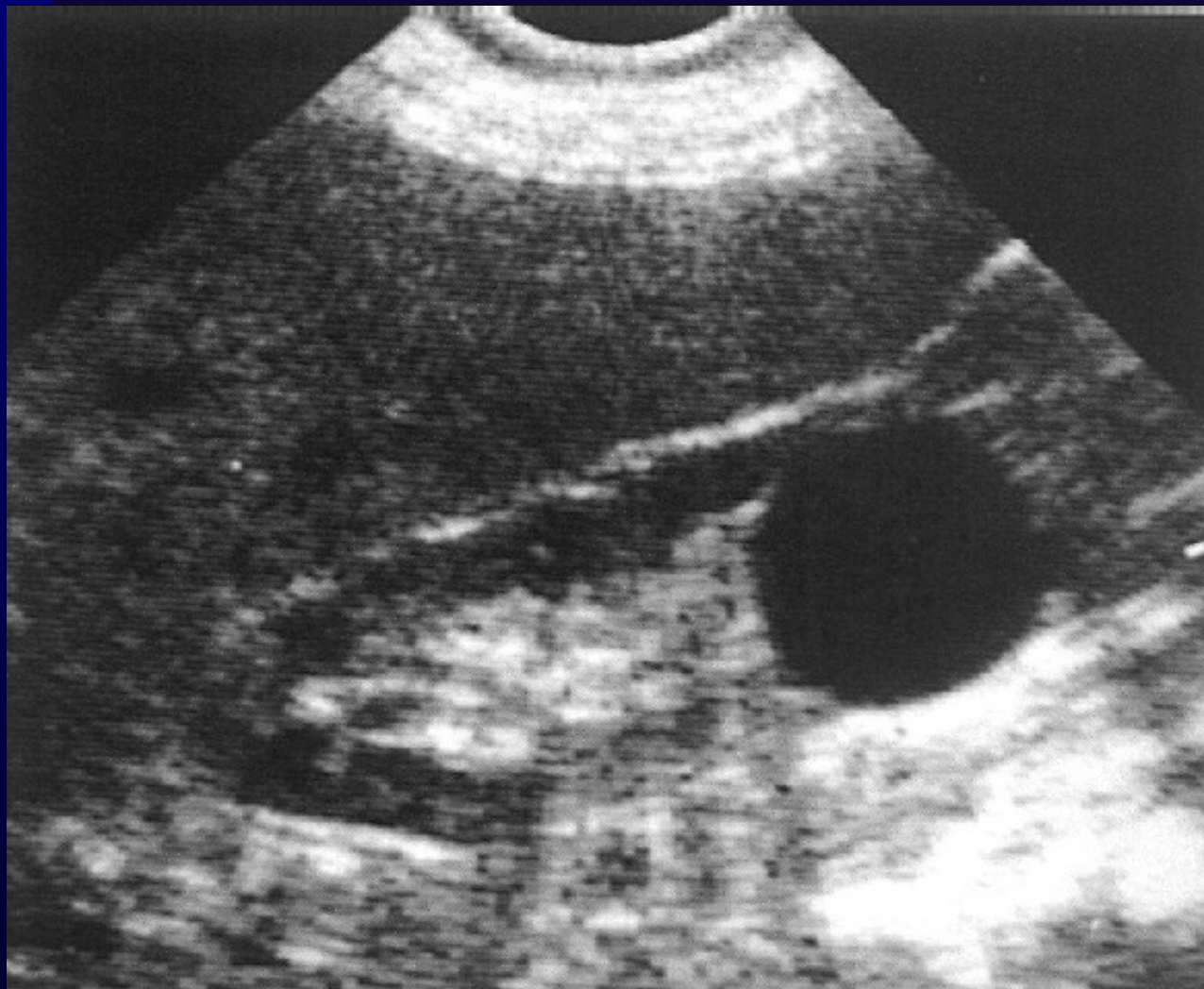
- **Постоянно вълнова сонография /continuous wave sonography/**. За изследване на крайниците и екстракраниалните мозъчни съдове. Получава се информация за движението на кръвта в целия съд. Недостатъци: липса на информация за дълбочината на изследване и невъзможност за селективно изследване.
- **Пулсова сонография /pulse wave sonography/**. За изследване на екстра- и интракраниалните артерии. Позволява изследване на напречното сечение на кръвния ток в лумена на съда. Недостатък: по-трудно откриване на сигнал, поради инсонирание само на участък, който е в диапазона на изследвания кръвен обем, т.н. пробен обем /sample volume/.

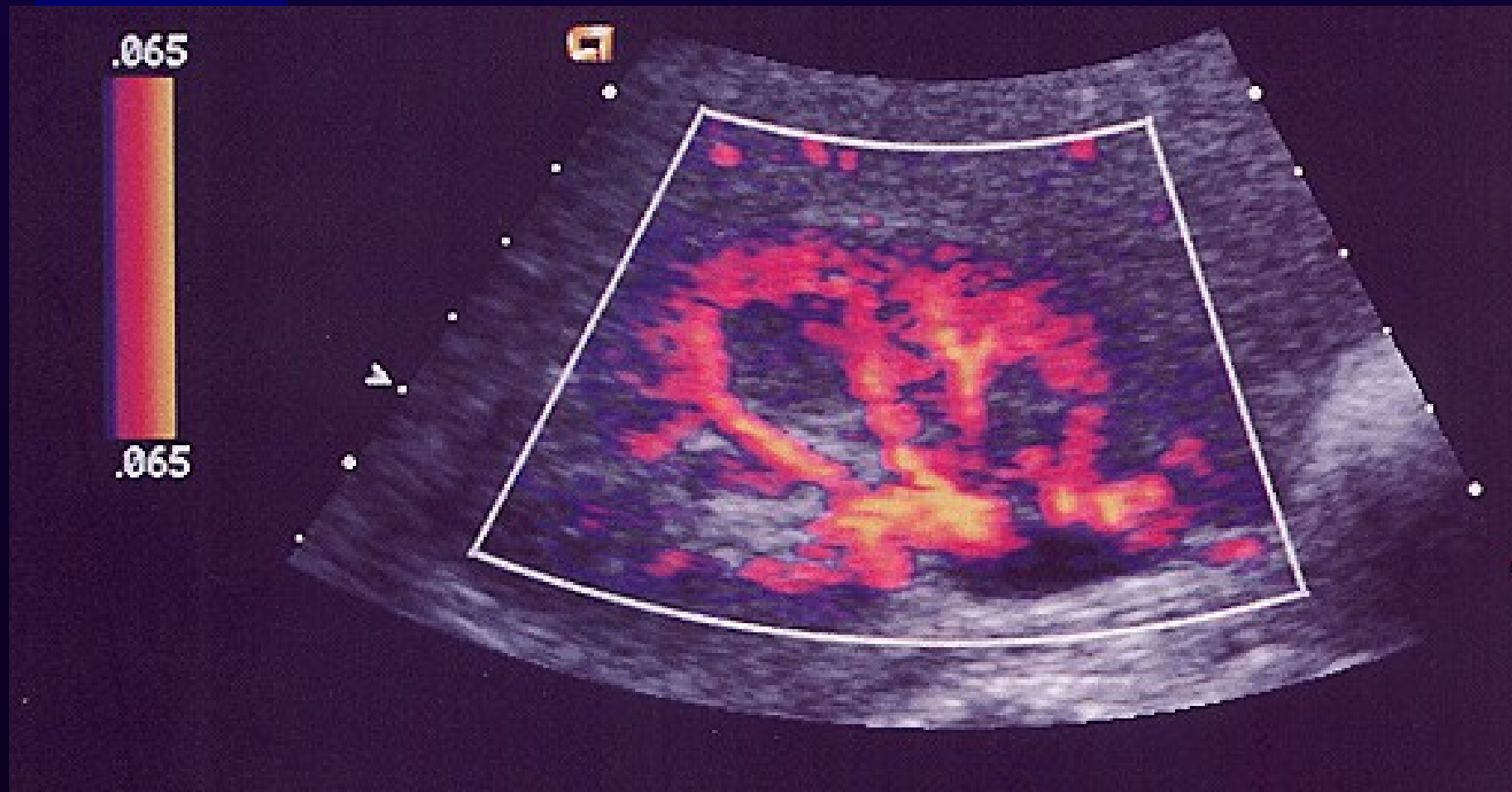
СПЕЦИАЛНИ УЛТРАЗВУКОВИ МЕТОДИ

- **Ултразвуково доплерово скениране** /доплерово картиране/. Двуразмерно /постоянновълново и пулсово/ скениране на артериалните съдове /colour flow mapping, imaging/. Този метод дава визуална представа за движението на кръвта в съда / flow-to/, но не и за съдовата стена.
  - **Дуплекс сонография** – съчетание от В-образ и пулсова / pulse wave/ сонография.
  - **Мултидиапазонна пулсова доплерова сонография** /Multi-Range Doppler Sonography/. Предимства: едновременно инсонирание на различни дълбочни при използване само на една сонда; широк честотен диапазон на ултразвуковата емисия /1-16 MHz/.
  - **Тридимиенсионална транскраниална доплерова сонография** /3-D TCD Multi Dop Scan/. Разновидност на мултидиапазонната пулсова сонография, но със специална сонда с вграден микропроцесор за автоматично търсене и регистрация на интракраниалния поток в областта на изследвания сектор.
4. **Контрастно усилване на ЕГ –Levovist /Shering/**

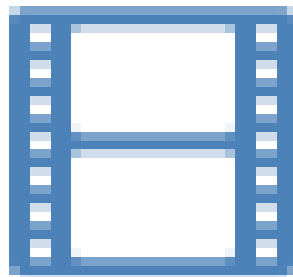
Ехография на бъбрек

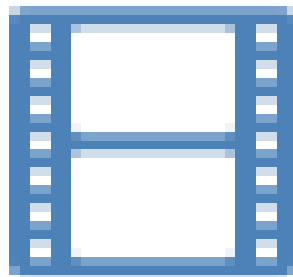
Доплер-сонография на бъбрек

Доплер-сонография

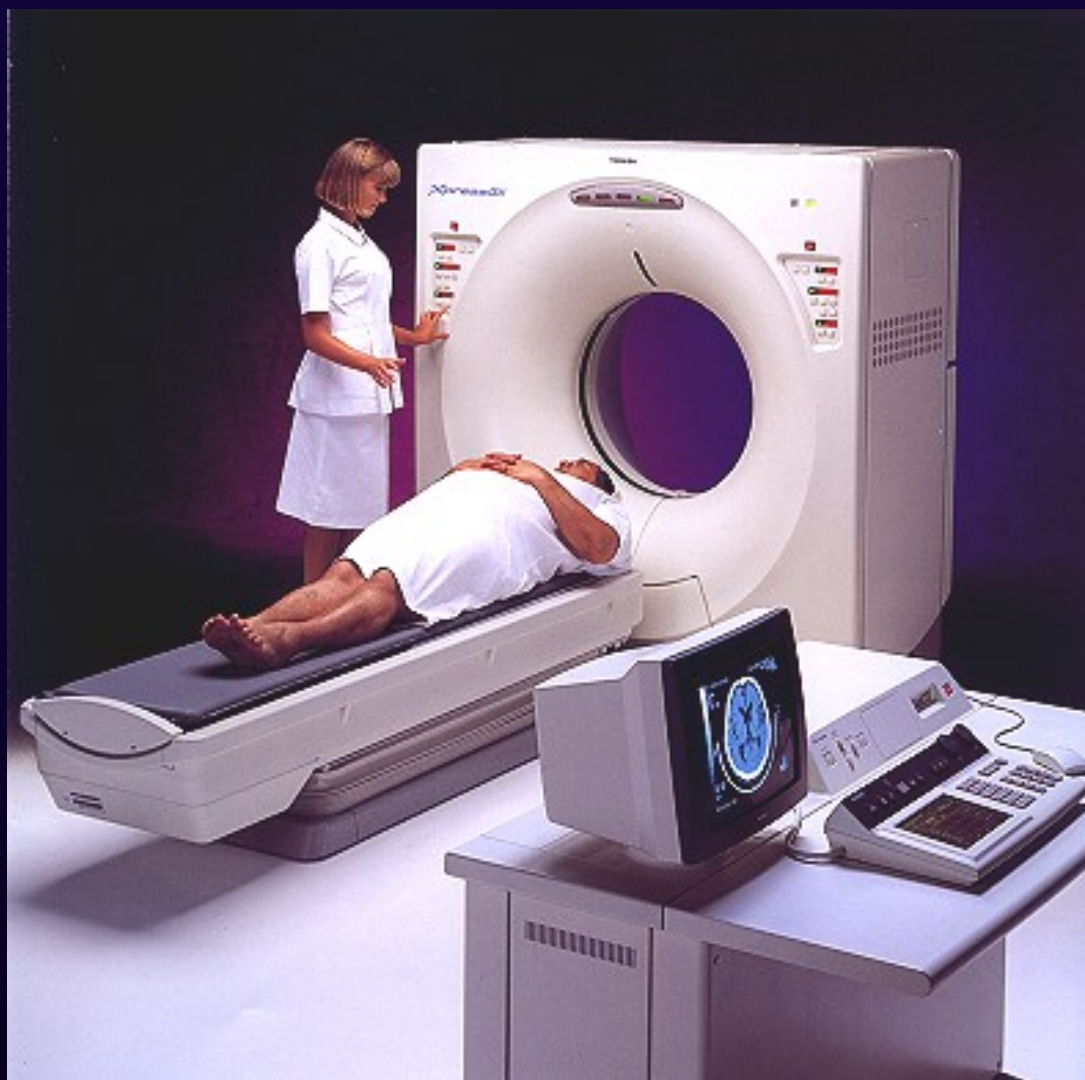

Доплер-сонография

Mod1.avi

Компютърен томограф

КОМПЮТЪРНА ТОМОГРАФИЯ

КОМПЮТЪРЕН ТОМОГРАФ /скенер/ - апарат, чрез който се изследва обекта на принципа на скенирането.

“SKANNING” - разлагане на части

Образът е “чист” израз на даден срез за разлика от конвенционалната томография.

1961 г. OLDENDORF – идея за мекотъкнна плътностна рентгендиагностика на мозъка

1963 г. А. Мс. CORMACK – математическа теория за реконструкция на образа

1972 г. инж. д-р CODFREY HOUNSFIELD конструира първия аксиален компютърен томограф, чиито изпитания се провеждат под ръководството на проф. **AMBROSE**, Англия.

1979 г. HOUNSFIELD; Мс. CORMACK - Нобелова награда за медицина

КОМПЮТЪРНА ТОМОГРАФИЯ

КОМПЮТЪРНИЯТ ТОМОГРАФ СЕ СЪСТОИ ОТ:

1. Скениращо устройство /гентри/

- рентгенова тръба - двуфокусна **130 кV; 40-400 mA** – твърдо лъчение. Съвременните рентгенови тръби са металокерамични.
- генератор – компактен, захванат за гентрито
- система от детектори

кристални /сцинтилационни-натриев йодид/

газови /йонизационни-ксенон/

Докато при конвенционалната рентгенография лъчите попадат

перпендикулярно на интересувания ни обект, то при КТ те са **успоредни** на изследвания слой, като го пролъчват под различни ъгли.

- силови и управляващи електроники

КОМПЮТЪРНА ТОМОГРАФИЯ

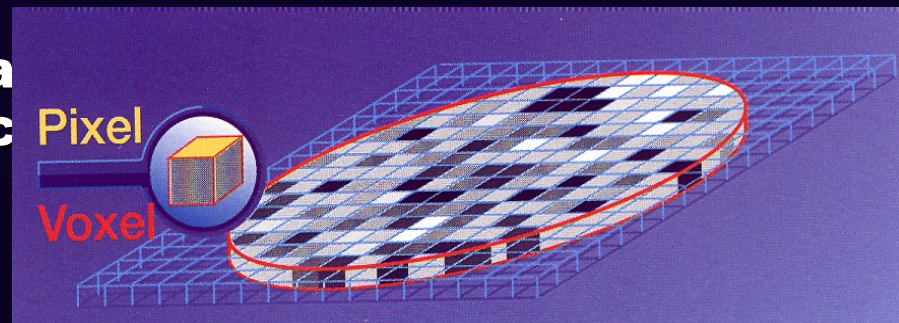
2. Пациент-маса – движи се вертикално и хоризонтално; ръчно /при позициониране/ и автоматично.
3. Компютър
4. Телевизионна уредба с мултиформатна камера
5. Команден пулт – тастатура, компютърна мишка, разговорна уредба

Образът при КТ се визуализира чрез матрица.

Тя е различна при различните поколения апарати.

Един елемент /квадратче/ от образа се нарича **PIXEL** /**PICTURE X ELEMENT**/.

Обемната единица се нарича **ELEMENT**/. Има възможнос

ПРОЗОРЕЧНА ТЕХНИКА

С термина „прозорец” –window се означава цифровото изражение на двете величини : широчина (*width*) и ниво (*level*), характеризиращи образите, получени при КТ изследването.

Window width /WW/ - демонстрира плътностния диапазон на визуализираните структури.

Window level /WL/ - демонстрира структурите, чиято плътност се визуализира най-манифестно.

**Например: стандартният мекотъкнен прозорец за изследване на черен дроб е
WW=300/WL=40**

КОМПЮТЪРНА ТОМОГРАФИЯ

ПРИНЦИП НА ДЕЙСТВИЕ:

Колимиран рентгенов лъч пролъчва обекта в представляващата интерес равнина /скениран слой/ от различни посоки и попада върху детекторите, където се преобразува в електрически сигнали.

Реконструираният образ е в цифров вид. На всяко число съответства определена гама на сивия цвят.

Скала на HOUNSFIED

-1000 /въздух/

0/вода/

+1000 /кост/

Начинът на пролъчване и детектиране определя поколението на компютърния томограф.

КОМПЮТЪРНА ТОМОГРАФИЯ

МЕТОДИ НА КТ:

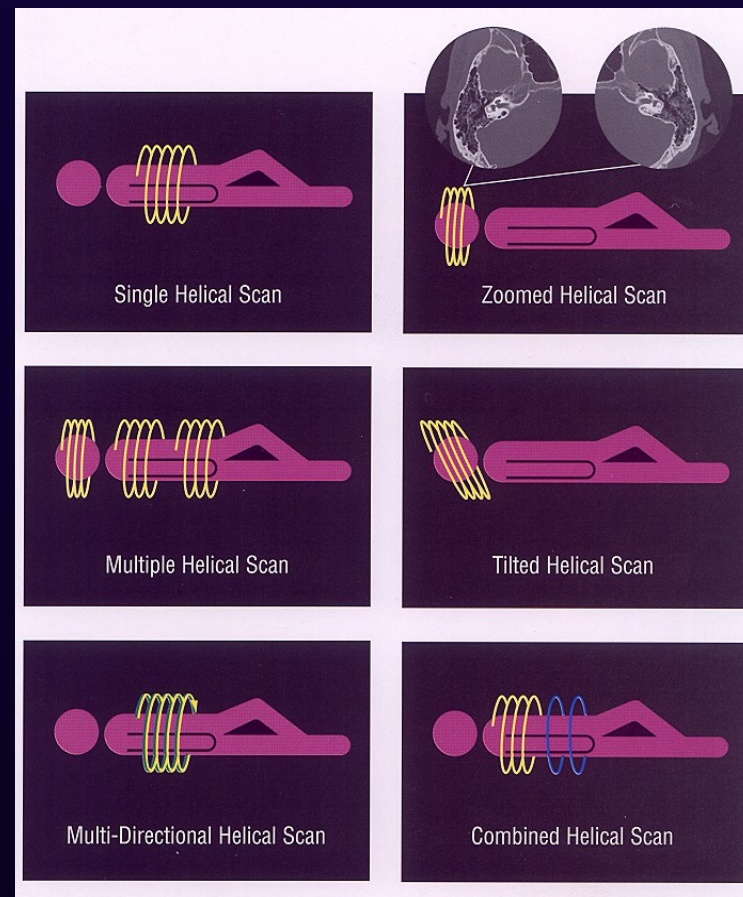
1. **Нативна КТ**
2. **КТ с контрастно усилване**
3. **Динамична КТ**
4. **Късна КТ /DELAYED CT/**
5. **КТ ангиография?**
  - тъй като съдовете на главния мозък вървят в равнина, несъвпадаща с равнината на скениране, методът не е популярен

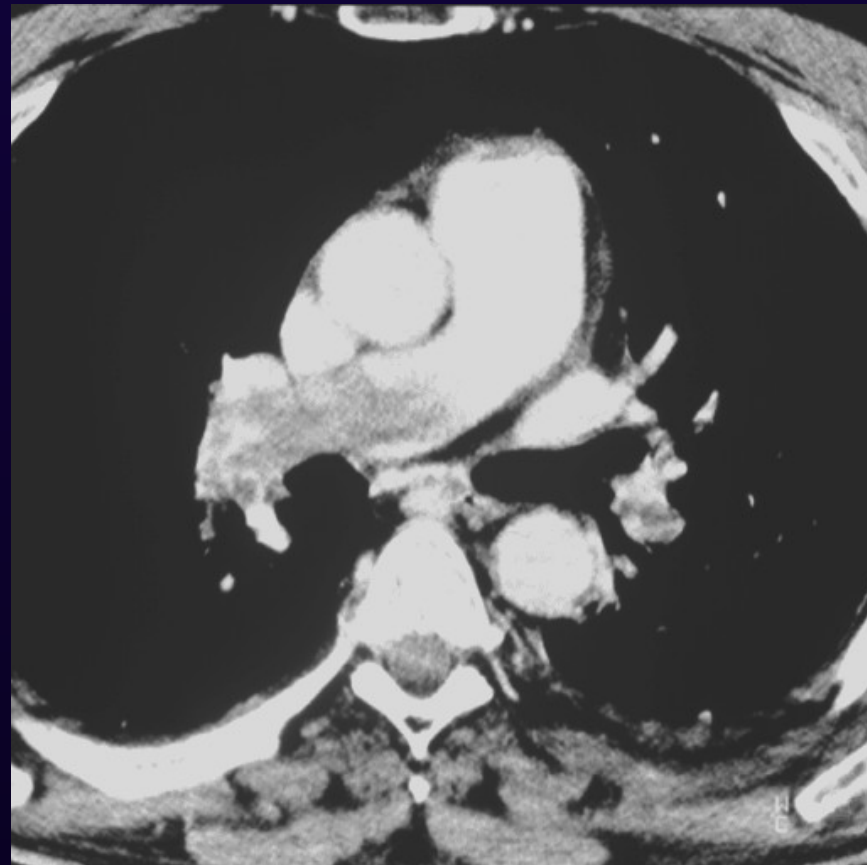
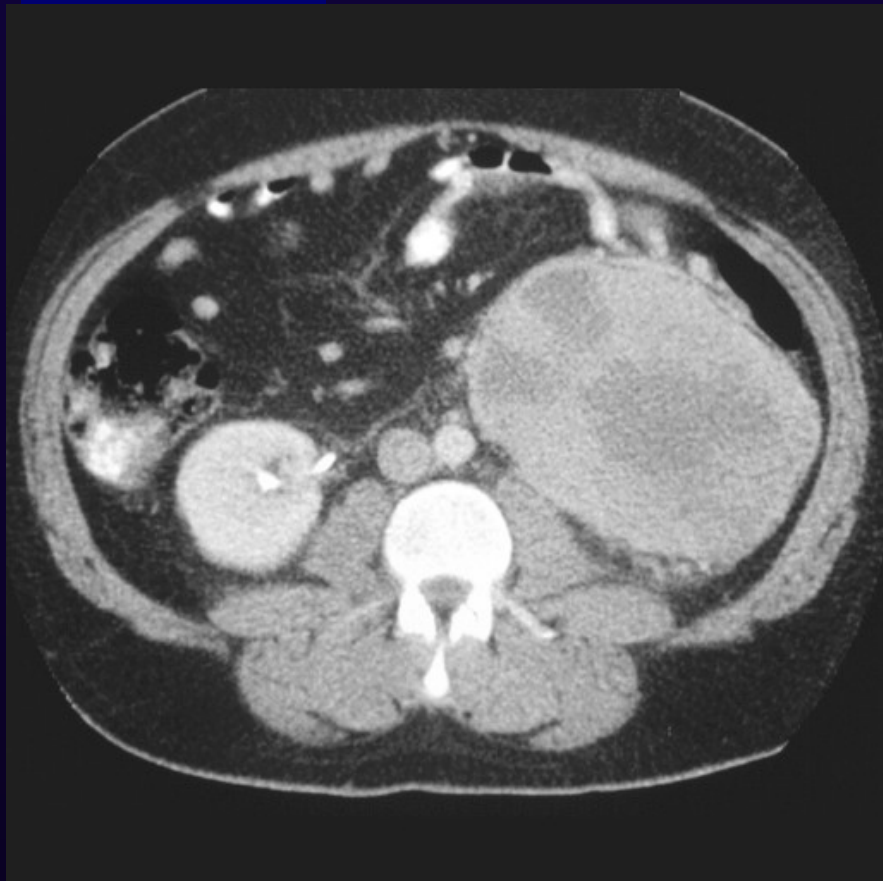
КОМПЮТЪРНА ТОМОГРАФИЯ

6. SPIRAL /HELICAL CT/ Бърз метод, при който рентгеновата тръба обикаля около тялото по спирална крива. При стандартната КТ пациентът се скенира в последователни срезове. Предимства:

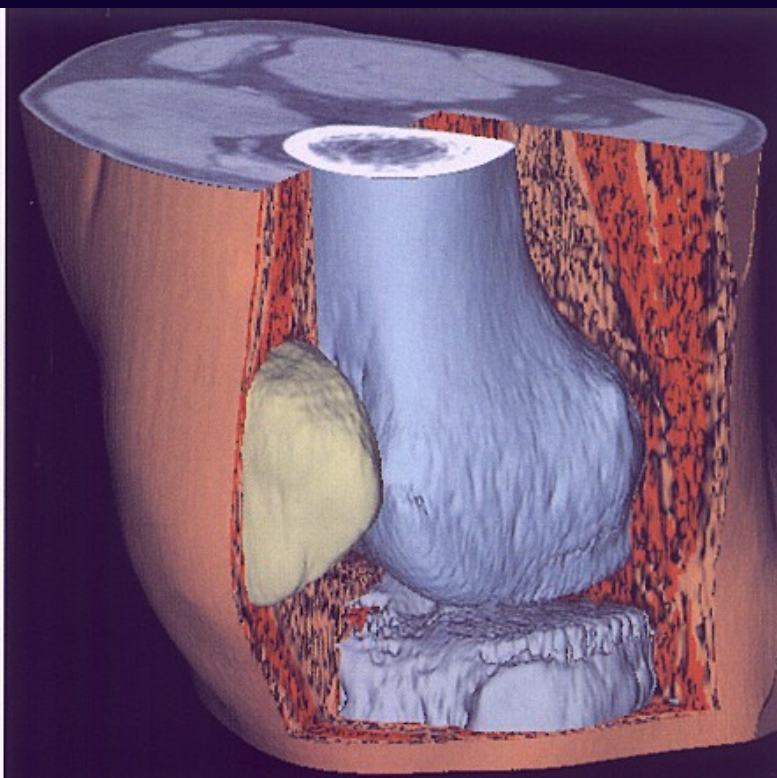
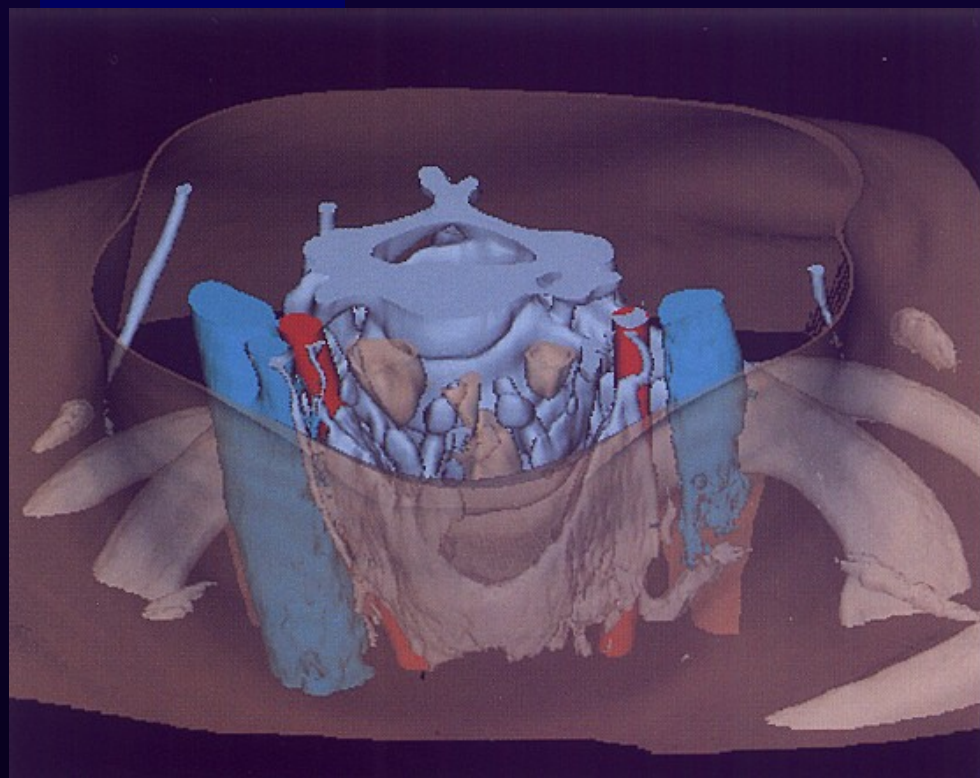
- **за кратко време и еднократно вдишване се изследват големи части от тялото**
- **в голям % са елиминирани двигателните артефакти**
- **КТ ангиография – дозата на приложената к.м. се намалява значително, тъй като инжектирането се контролира от компютъра.**

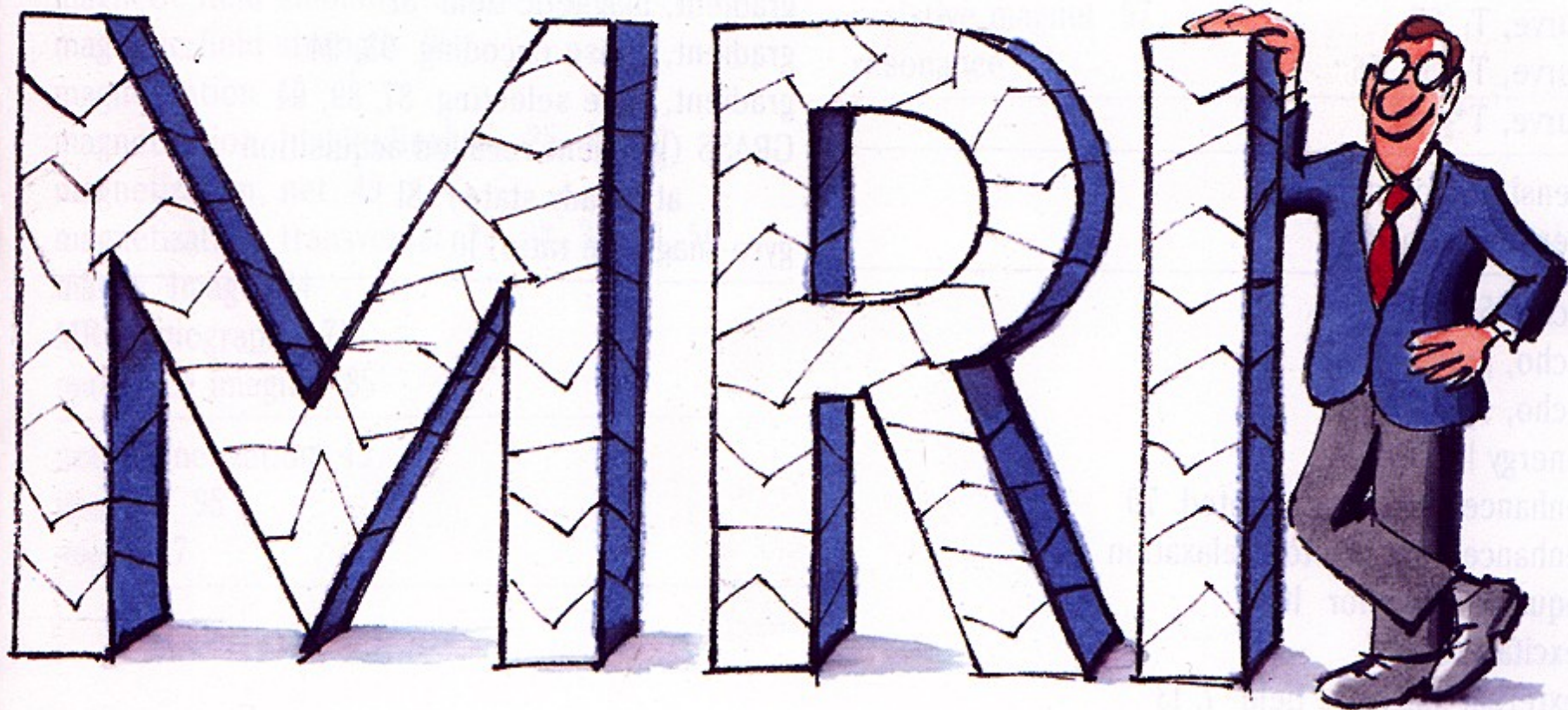
КОМПЮТЪРНА ТОМОГРАФИЯ

3D реконструкция

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

NUCLEAR MAGNETIC RESONANCE /NMR/

KERNSPINRESONANZ /KSR/

1945 г. FILEX BLOCH ; EDWARD PURCELL

Харвард   Станфорд

1952 г. Нобелова награда за физика

1973 г. Идеята за използване IN VIVO /P. LAUTERBUR/

1976 г. Първи опити върху хора

1982 г. Първите апарати /томографи/

ЯДРЕНО-МАГНИТЕН РЕЗОНАНС /ЯМР;NMR/– поглъщане на част от приложената електро-магнитна енергия от атомите, които изпадат във възбудено състояние.

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

В медицинската практика *in vivo* ядрено-магнитния резонанс/ЯМР,NMR/ е преименуван на магнитнорезонансно изобразяване /MRI/, т.к. терминът „ядрен” е постоянно и погрешно свързван с нуклеарната медицина(радиология)

По същата причина ЯМР спектроскопия, използвана *in vivo* , сега е наречена MRS – над 1.5 Т до 7 Т.

MRS се провежда след стандартното скениране, като на получените анатомични изображения се избират обеми на интерес(VOI) , в които ще бъде получен спектър. За получаване на спектъра могат се използват различни техники – единични/SVS/ и мултивокселни изображения/MVS/.

ФУНКЦИОНАЛЕН МАГНИТЕН РЕЗОНАНС

Функционалният магнитен резонанс /fMRI/ - клиничното му приложение е в **невроретгенологията** :

1. Картографиране на хемодинамичните промени в мозъка и възможност за **директно** наблюдаване на мозъчната функция без прилагане на екзогенен контрастен агент /МОЗЪЧНО КАРТИРАНЕ/.

2. Точна предоперативна и интраоперативна локализация на патологичните процеси в интракраниалното пространство.

ДРУГИ методи за мозъчно картиране:

1. Wada-тест- последователно инжектиране на **пропофол** в двете каротидни артерии след проведена конвенционална каротидна мозъчна ангиография чрез трансфеморален достъп по Seldinger.

МОЗЪЧНО КАРТИРАНЕ

2. Интраоперативна директна електрическа стимулация/ДЕС/ в условията на „будна краниотомия“

3. SPECT

4. PET

5. Магнетоенцефалография

6. Невропсихологично изследване

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

ФИЗИЧЕСКИ ПРИНЦИП:

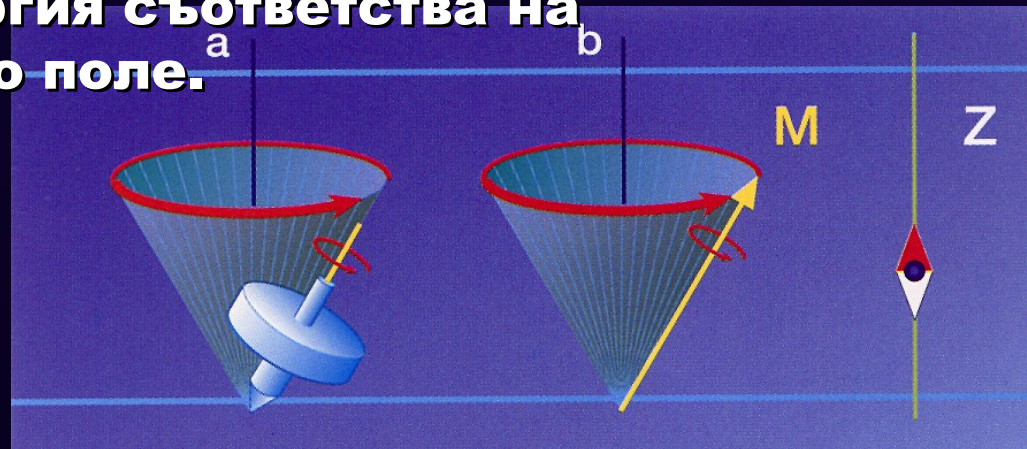
Атомите с нечетен брой протони ^1H , ^{23}Na , ^{31}P , ^{13}C

- магнитен момент

- въртящ момент /спин/

ПОЛУЧАВАНЕ НА ОБРАЗ:

1. Ориентиране на магнитните моменти – успоредно на силовите линии чрез силно постоянно магнитно поле – **PRECESSION /LARMOR FREQUENCY/**. Излъчената електромагнитна енергия съответства на приложеното магнитно поле.

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

Постоянното магнитно поле (гентри)

– **MAGNETIC COIL** е с вектор крака-глава. Електромагнит 2,5-8 тона, състоящ се от медни тръбички, в които има цинково-ниобиеви нишки, по които тече ток. Те са поставени в камера с течен хелий за охлаждане до абсолютната нула: $-4,2\text{ K}$ (-269° C).

Изолация от “горещия” външен свят чрез течен азот.

Мощността на апарата се определя в единици **Tesla ($1\text{ Tesla} = 10^4\text{ Gauss}$)**

- **под $1,5\text{ T}$ за образна диагностика**
- **над $1,5\text{ T}$ за спектроскопия**

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

2. Прилагане на високочестотно, променливо електромагнитно поле – ДЕФАЗИРАНЕ. RADIO FREQUENCY COIL

Променливо магнитно поле : цилиндричен държател – детектор (шпула, бубина, антена; coil), където се поставя пациента – различен за различните органи. Три вида антени – глава, тяло, крайници.

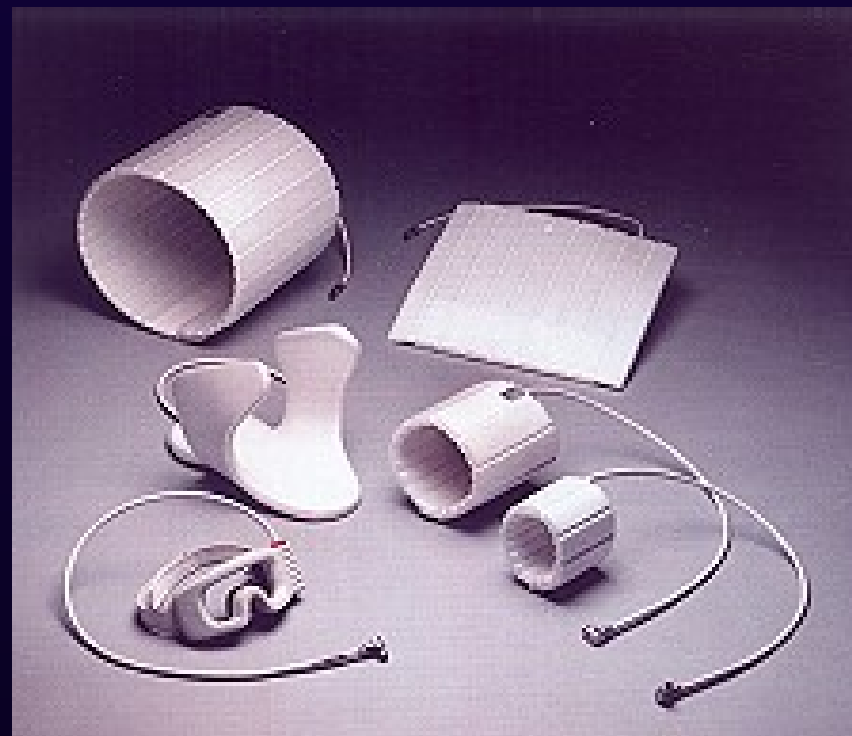
Създава и измерва получената електро-магнитна енергия.

За цяло тяло антената е вградена към отвора на постоянния магнит (гентри).

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

Между тези две магнитни полета са разположени **ДОПЪЛНИТЕЛНИ ЕЛЕКТРОМАГНИТИ (GRADIENT COILS)**

За коригиране на нехомогеността на постоянното магнитно поле
За създаване на градиентно поле. Чрез него се локализират изследваните слоеве

MRI

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

3. Прекратяване действието на високочестотното променливо електромагнитно поле – РЕФАЗИРАНЕ. Ядрено-магнитните моменти се връщат в стабилно /равновесно/ състояние, т.е. отново прецесират.

Освобождаване на погълнатата енергия, която се улавя /детектира/ и дигитализира в образ. При разпространението си през обекта излъчвания квант енергия /радиовълна/ постепенно затихва, резонира /процес на релаксация/.

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

Релаксацията се характеризира с **две времекостанти**:

T 1 - надлъжно релаксационно време
/характеризира времето за релаксация/. **SPIN-
LATTICE** релаксация – получените образи са
хипоинтензивни /негатив - както при КТ/.

T 2 – напречно релаксационно време /характеризира
взаимодействието между атомите по време на MRI/.
SPIN-SPIN релаксация – получените образи са
хиперинтензивни.

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

ИЗГРАЖДАНЕ НА ОБРАЗИ:

1. **SPIN-ECHO /SATURATION RECOVERY/**

Дефазиране на 90°

Добра пространствена разрешителна способност

2. **Обратен SPIN-ECHO /INVERSION RECOVERY/**

Дефазиране на 180°

Добра плътностна разрешителна способност

Образите са като негатив на спин-ехо образите

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

ПРЕДИМСТВА:

1. Бърза реконструкция в трите равнини на Декартовата координатна система – X, Y, Z
2. Демонстративни са естествените контрасти в организма
3. По-висока плътностна разрешителна способност – плаки при MS, гръбначен стълб, стави, малък таз, медиастинум.
4. Магнитно-резонансна ангиография – получава се **изображение само на течащата кръв** – “**FLOW**”-то, а **не на лумена** на съда.
5. Методът е безвреден?

МАГНИТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФИЯ

НЕДОСТАТЪЦИ:

1. **Риск при болни с имплантирани електро-стимулатори, метални протези /импланти, по-стари от 10-15 г./ - магнитното поле е 7000 пъти по-силно от магнитното поле на земята и се разпространява на 25 стъпки от апарата.**

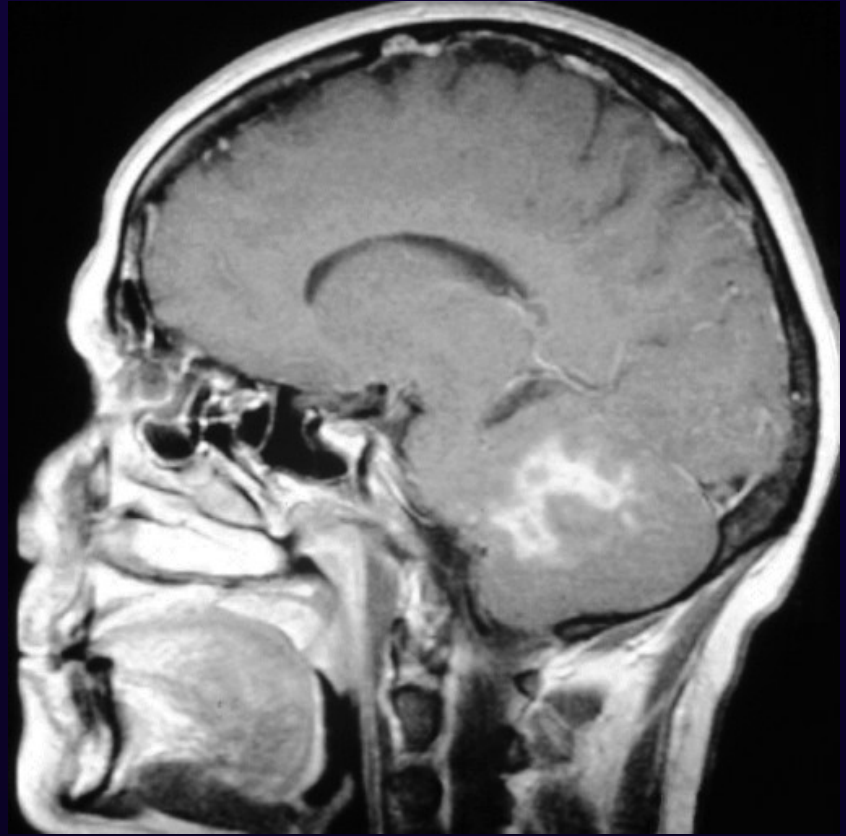
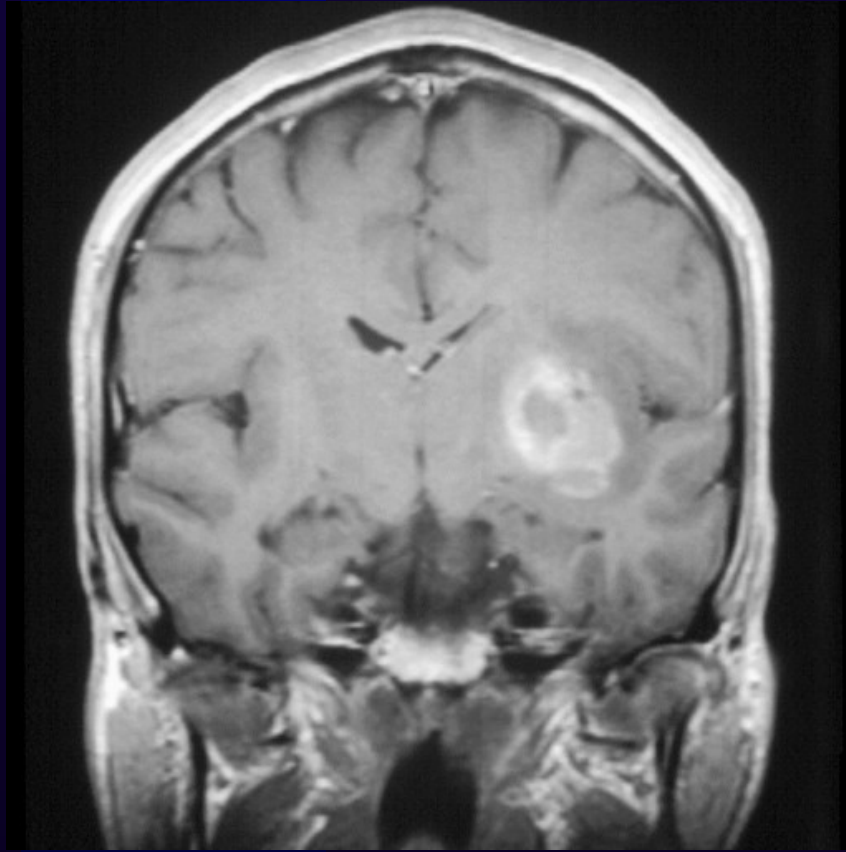
Пиърсинг; екстейшъни на косата !

1. **Висока цена на апаратурата**
2. **Скъпа поддръжка**
3. **Бавен метод**

**ТІМ система /Total Imaging Matrix/ : технология, позволяваща комбиниране на информацията от много бобинни елементи.
Magnetom Avanto – Siemens**

MRI

MRI

3D реконструкция

Хибридни образни технологии

SPECT/CT и PET/CT позволяват получаване на уникален комбиниран образ от две различни техники : анатомични образи от многосрезов спирален СТ и молекулярни образи т. е. Морфологичен СТ образ + функционална сцинтиграфска информация – визуализира много рано патологично промененият метаболизъм в органите !!!

При SPECT/CT се прилагат еднофотонни емитери, най-често ^{99m}Tc и ^{131}I , а при PET/CT – позитронни емитери, най-често ^{18}F -FDG [fluoro-2-deoxy-2-glucose] или ^{11}C .

^{18}F -FDG излъчва 511 keV гама енергия и има период на полуразпад 109,7 минути.

HYBRID IMAGING

Предимство на PET/CT : по-добра разделителна способност – могат да се уловят патологични огнища с размери над 5 mm., докато с SPECT/CT - над 1 cm.

Недостатък на PET/CT : високата цена на изследването, дължаща се на използвания радиофармацевтик, който се произвежда в цикличен ускорител на частици - циклотрон .

SPECT/CT : УМБАЛ „Александровска” – София и КОЦ – София

PET/CT : УМБАЛ „Св. Марина”-Варна и УМБАЛ „Александровска- София

PET CT

DASKALOVA, SVETLA, 176476, 18.4.1953 г., F

Series Description: Transverse [WB_CTAC] Body 10/8/2010 5:59:09 PM
Image 32

ST. MARINA UNIV. HOSPITAL
Zoom 164%

y-Low Dose CT
[WB_CTAC] Body
8/2010
8/2010

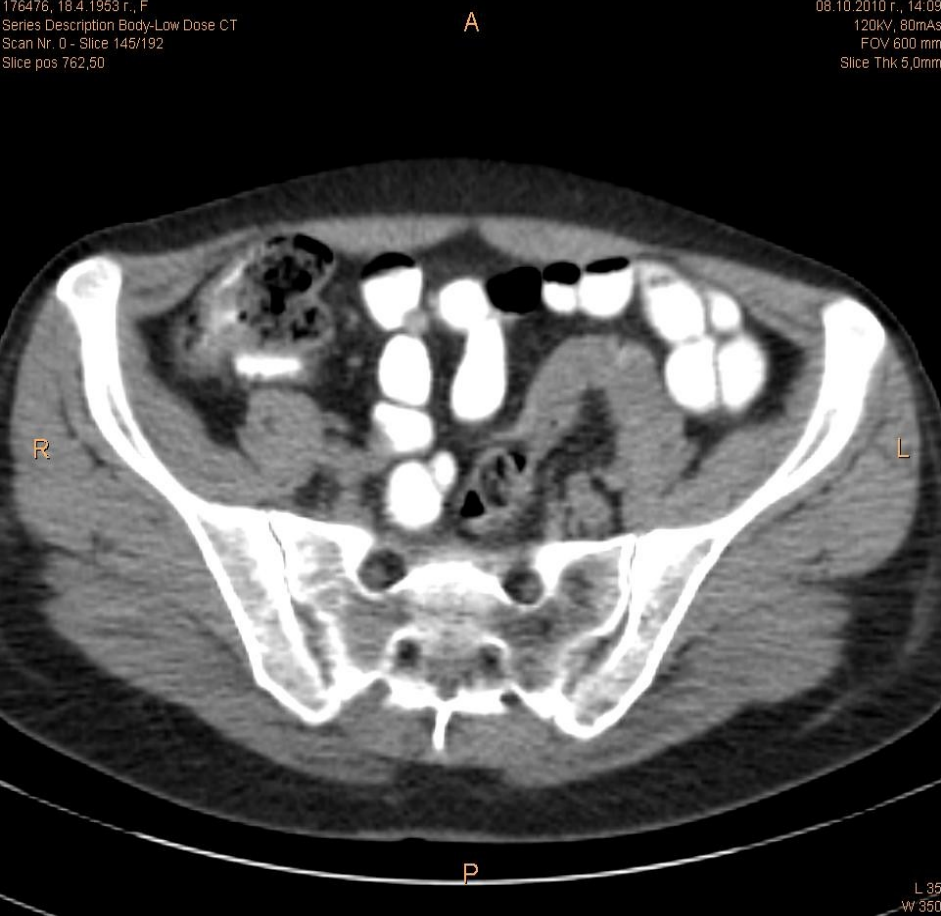

DASKALOVA, SVETLA
176476, 18.4.1953 r., F
Series Description Body-Low Dose CT
Scan Nr. 0 - Slice 145/192
Slice pos 762,50

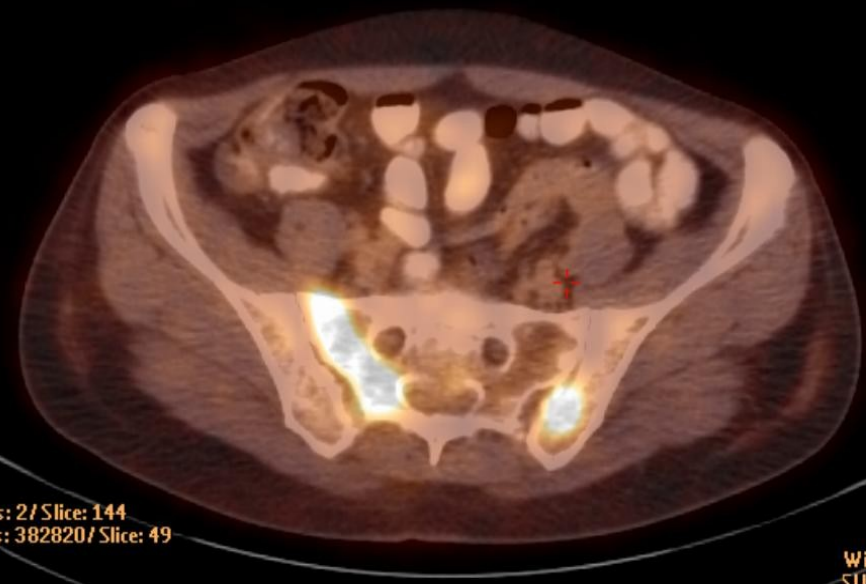
ST. MARINA HOSPITAL
08.10.2010 r., 14:09
120kV, 80mAs
FOV 600 mm
Slice Thk 5,0mm

DASKALOVA, SVETLA, 176476, 18.4.1953 r., F
Series Description Transverse [WB_CTAC] Body 10/8/2010 5:59:09 PM
Image 36

ST. MARINA UNIV. HOSPITAL
Zoom 164%

y-Low Dose CT
[_CTAC] Body
8/2010
8/2010

ies: 2/ Slice: 144
ies: 382820/ Slice: 49

DASKALOVA, SVETLA
176476, 18.4.1953 г., F
Series Description Body-Low Dose CT
Scan Nr. 0 - Slice 164/192
Slice pos 857,50

A

ST. MARINA HOSPITAL
08.10.2010 г., 14:09
120kV, 80mAs
FOV 600 mm
Slice Thk 5,0mm

DASKALOVA, SVETLA, 176476, 18.4.1953 г., F
Series Description Transverse [WB_CTAC] Body 10/8/2010 5:59:09 PM
Image 16

ST. MARINA UNV. HOSPITAL
Zoom 142%

CT: Body-Low Dose CT
PT: [WB_CTAC] Body
CT: 10/8/2010
PT: 10/8/2010

